№ 76 ՈՒՐԲԱԹ, 13 ԱՊՐԻԼԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում վրվում են խմբագրատանը։
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 13 ԱՊՐԻԼԻ № 76

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ԱՊՐԻԼԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 8 ՌՈՒԲ.
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԻՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։ Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնոյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿ. հրատարակութեամբ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ յայտնի վիպագիր հանգուցեալ
ՄՈՒՐԱՑԱՆԻ
Գէորգ Մարզպետունի
նշանաւոր պատմական վէպը, որի նիւթը վերցված է X դարից։
Վէպը առաջին անգամն է լոյս տեսնում առանձին գրքով. գիրքը զարդարված է հեղինակի պատկերով, բաղկացած է 672 երեսից։
Գինն է 1 ր. 20 կոպ.
Պահեստը՝ Կ. Հ. Հրատ. Ընկ. մօտ։
Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին։
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Кавк. Арм. Издательское О-во, Бебутовская ул., № 25.
(օ. մ.) 243. 5—1

ԲԻՐԺԱՅԻ ԴԱՀԼԻՃ
Կիրակի, ապրիլի 15-ին
ՀԱՅԵՐԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԵՐԵԿՈՅԹ
I
Նոր վոդևիլ առաջին անգամ
„Կնիկարմատի շալվարը"
1 գործ., հեղ. Ա. Եսայեանի
II
„Մօնայի նշանդրէքը"
Վոդ. 1 գործ., հեղ. Ա. Եսայեանի
Մասնակցում են՝ տ. Սոֆի-Վարդիթեր, օր. օր. Թարխանեան, Սահակեան, Ղազարոսեան, պ. պ. Ազամջանեան, Անտոնեան, Գուլազեան, Դօշոյեան և ուրիշն.։
Ռէժիսոր՝ Ս. Թորոսեան
III
ՊԱՐԵՐ, կոնֆէտի, պօչտա
Ներկայացումը կայանալու է վոդևիլների հեղինակի անմիջական հսկողութեան ներքոյ։
Տոմսակները 1 ր. մինչև 20 կ.։
Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ հեղինակի մօտ՝ Семеновская ул. № 9, «Նոր կեանք» գրավաճառ., Միքայէլեան փող. № 36, «Գիր» գրախանութում, Վելիամինովսկայա փող., իսկ ներկայացման օրը՝ թատրոնում։
(ա. օ.) ատ. 239. 5—3

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՈՊՈԼ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Գօլ. պր. 21, տուն Արտիստական Ընկ., տէլէֆոն № 355.
Պահեստումս կան մեծ քանակութեամբ բոլոր պաստառներ ամենավերջին ոճով,
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
8 կոպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր բոլոն։ Ունի պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում։
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ։
(Ե. Տ.) ատ. 154. 50—10

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. / երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(Կ. Հ. Ու.) ատ. 179. 100—9

ԳՈՆԷ ՉԸ ԿՐԿՆՎԻ

Անկարելի է մոռանալ այն աղէտը, որ բաժին ընկաւ «Տիտանիկ» շոգենաւին։

Աւելի քան հազար հոգի զոհ գնացին երկրագնդի լաւագոյն հսկայական շոգենաւի՝ մեր ժամանակի նաւագնացական վերջին հրաշալիքի՝ խորտակման պատճառով։

Ոչ ոք չէր կարող երեւակայել մի այդպիսի սարսափելի վախճան։

Եւ սակայն նա տեղի ունեցաւ։

Անշուշտ, դժբաղդութիւններ և աղէտներ շատ են եղել ծովերում և կը լինեն ապագայում էլ։ Բայց կան հանգամանքներ, երբ մարդիկ չեն հաշտվում զոհերի հետ, նկատի առնելով այն զանցառութիւնները, որոնք թոյլ են տրված եղել այն անձերի և հաստատութիւնների կողմից, որոնց պարտաւորութիւնն է հոգ տանել առաջն առնելու զանազան վտանգաւոր պատահարների։

Շոգենաւը խորտակվել է ոչ թէ փոթորիկից, ոչ թէ ծովափեայ ժայռերին խփվելուց, ոչ թէ անյայտ և անսպասելի ստորջրեայ քարերի ընդհարվելուց։ Ոչ, ծովը եղել է հանդարտ։ Բայց մեքենավարները չափազանց արագացրած են լինում նաւի գնացքը և հոգատարութիւն չեն ունենում, որ գիշերները մեծ լուսաւորութիւն լինի շոգենաւի առաջ՝ խուսափելու զանազան անակնկալներից։ Եւ ահա իբրև այդպիսի մի անակնկալ հանդէս է գալիս ջրի մէջ սառցակոյտը, որը եղել է անտեսանելի՝ շոգենաւի համար։

Եթէ ընդունենք, որ սառցակոյտը այնպիսի մի անսպասելի չարիք է եղել, որի վտանգը կարող էր հաշւի առնված չը լինել, արդէն բոլորովին աններելի է այն, որ շոգենաւը չէ ունեցել բաւականաչափ փրկարար նաւակներ խեղդվողներին օգնութիւն հասցնելու համար։ Եւ շատ-շատերը դատապարտված են եղել ծովի ջրերին կուլ գնալու միայն այն պատճառով, որ հնարաւորութիւն չեն ունեցել նաւակների մէջ տեղաւորվելու։

Ամերիկան և Անգլիան սուգի մէջ են այդ անօրինակ աղէտի պատճառով։ Հազարաւոր ընտանիքներ ողբում են իրենց սիրելիներին և չեն կարողանում հաւատալ, որ ծովում տեղի ունեցածը իրականութիւն է։ Շատերը սպասում են, թէ մի որևէ տեղից կերևայ մի նաւ, որ կը բերէ դարձեալ ազատվածների։

Աղէտը ծանր է, անմոռանալի։

Բայց նա արդէն տեղի է ունեցել և կորածները կորել են. ծովը սարսափելի գերեզման է դարձել, վաղաժամ կորելով յոյսերով լի ճանապարհորդների կեանքի թելը։

Անկարող լինելով որևէ դարման անել եղած աղէտից զոհվածներին, եւրոպական հասարակութիւնը այժմ մի հարց է տալիս իրան, թէ արդեօք ինչ միջոցների պէտք է դիմել, որպէսզի այսուհետև չը կրկնվեն նոյնատեսակ դէպքեր և նախօրօք գործադրված լինեն միջոցներ՝ ազատելու ծովով ճանապարհորդողներին, եթէ որևէ պատճառով դժբաղդութիւն պատահի շոգենաւերին և մարդիկ ստիպված լինեն փրկութեան մասին մտածելու։

Առաջարկվել են և առաջարկվում են միջոցներ։ Եւ կազմվել են մասնաժողովներ, որոնք մշակել են մի ամբողջ սիստեմ՝ օգնութեան գործի կազմակերպութեան համար։

Անհրաժեշտ է, որ օր առաջ այդ միջոցները ժողովրդականութիւն ստանան ամենուրեք և գործադրվեն թէ Արևմուտքի և մեր երկրի մօտ գտնվող ծովերի նաւագնացութեան մէջ։

Գոնէ այսուհետև վտանգների առաջն առած լինենք նպատակայարմար օգնութեան եղանակով։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
11 ապրիլի

Պետերբուրգ.—Պրիամուրի գեներալ-նահանգապետի ուղարկած հեռագրին Կայսերական արևելագիտութեան ընկերութեան Պրիամուրեան ճիւղի բացման առիթով ընկերութեան Օգոստափառ հովանաւորող Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնան յղեց հետևեալ պատասխանը։

Անկեղծօրէն ուրախանալով արևելագիտութեան ընկերութեան ճիւղի բացման համար, խնդրում եմ ձեզ շնորհակալութիւն յայտնել անդամներին աղօթքների ու Մեր ընտանիքին բարեմաղթելու համար։ Թող Տէրը օգնէ ձեր աշխատանքները։ Միշտ առանձին հետաքրքրութեամբ կը հետևեմ ձեր գործունէութեանը։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱ

—

Բեռլին.—Րէյխստագում զինուորական օրինագծերի քննութեան ժամանակ կենտրոնի պատգամաւոր Էրցբէրգեր պարսաւում է մենամարտի մասին հրատարակված կայսերական հրամանը։ Զինուորական մինիստրը, արդարացնելով հրամանը, յայտնում է, որ կրօնական համոզմունքների պատճառով մենամարտից հրաժարվող օֆիցերը արժանի չէ մնալու օֆիցերների շարքում։ Մինիստրը կենտրոնի և ձախակողմի գայրոյթի ցասկոտ արտայայտութիւնների պատճառով այլևս անկարողանում է ճառը շարունակել։ Հետևեալ նստում՝ րէյխստագի փոխ-նախագահ Պաաշէն մինիստրին յայտնում է րէյխստագի գայրոյթը և ասում է, որ նրա խօսքերը բնաւ համապատասխան չեն գերման ժողովրդի զգացմունքներին։

—

Լոնդոն.—Մակէննան համայնքների պալատին բիլլ ներկայացրեց Ուէլսում անգլիկան եկեղեցին պետութիւնից բաժանելու մասին։

—

Պարիզ.—Զինուորական մինիստր Միլլերանը լիազօրութիւն տուեց գեներալ Մուանիէին յայտարարել պաշարողական դրութիւն։

Տանժէրում հանգստութիւն է տիրում։

—

Բոստոն.—«Կալիֆօրնիա» շոգենաւի նաւապետը հաղորդում է, որ «Տիտանիկի» խորտակման ժամանակ շոգենաւը գտնվում էր մօտ 20 մղոն հեռաւորութեան վրա։ Երեկոյեան ժամը 10-ին շոգենաւը հանդիպեց սառցադաշտի։ Նաւապետը կանգնեցրեց մեքենաները մինչև հետևեալ առաւօտ։ Այդ պատճառով անթել հեռագրի գործիքները չէին գործում։ Դժբաղդութեան մասին նա տեղեկացաւ առաւօտեան։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
11 ապրիլի

Լոնդոն.—Լուրերի համաձայն Լխասայում գտնվում են 2,000 չին զինուոր, որոնք կորցնելով կռւի մէջ 200 հոգու, յետ են նահանջել դէպի հարաւային արուարձանները։

5,000 չին զինուոր Սիչուանից դուրս են եկել Լխասա։ Այնտեղ են գնացել սահմանակից ցեղերը, որոնց կաշառել են չինացիք։

—

Կուլջա.—Իլիյի երկրի նախագահ Գուանը հրաժարական է տալիս։ Նրան յաջորդող չը կայ։ Այդ պատճառով վճռված է զիջել Սինցզեանի նախագահի պահանջին ու նրան ընտրել երկու նահանգների նախագահ երեք ամսով, պայմանով միայն, որպէսզի նա կառավարէ Իլիյի երկիրը տեղիս կառավարութեան որոշած ծրագրով։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
11 ապրիլի

Թաւրիզ.—Զէնջանի բնակիչները դիմեցին ռուսաց գեներալ-հիւպատոսին հեռագրով, որի մէջ խնդրում են պաշտպանութիւն ու հովանաւորութիւն Ռուսաստանից տիրող անիշխանութեան և կողոպուտների դէմ։

Զէնջանի նահանգապետ է կարգվել Շուջա-ուդ-Դովլէի եղբայր Սարդար-Մօախդը։

Հացի թանգութեան պատճառով Ատրպատականից շարունակ դիմում են Ռուսաստան աշխատանքի։ Մարանդում Շուջա-ուդ-Դովլէի հաշւին քաղցածներին ձրիաբար հացահատիկ է բաժանվում։

—

Թէհրան.—Զէնջանում ապստամբների պարագլուխները ցիրուցան եղան։ Զէնջան-Տահ-խանը քաղաք է մտել։

Կառավարութիւնը սկսել է դիմադրել հոգևորականութեան, որ նոր սկսել է խառնվել կառավարական գործերին։

—

Ղազվին.—Եկան 600 բախտիար և ֆէդայի չորս թնդանօթներով Զիա-ուս-Սալթանէի և Շահաբ-ուս-Սալթանէի հրամանատարութեամբ՝ Սալար-ուդ-Դովլէի դէմ կռւելու համար։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
11 ապրիլի

Կ. Պօլիս.—Բ. Դուռը մեծ պետութիւններին պատասխանեց, որ սուլթանական գերիշխանութիւնը աֆրիկական նահանգների վրա աներկբայ է. սակայն հնարաւոր է միևնոյն ժամանակ շարունակել միջնորդութեան բանակցութիւնները։

Դարդանէլի մօտի ականները որսվում են։

Աւստրիական Լլոյդը Տրիէստ կանչեց Եգէյեան ծովում և Թիւրքաց ջրերում գտնվող իր շոգենաւերին։ Այդ բացատրվում է նրանով, որ իտալացիք գրաւել են Աստիպալէյ կղզիները և շուտով գրաւելու են Զմիւռնիան։

—

Բուզամէց.—Ապրիլի 9-ին բերդի առաջ երևաց արաբական ուժեղ զօրաբանակ, որին ցրեց թնդանօթաձիգ վաշտը։

Երէկ մի ուժեղ զօրամաս յարձակվեց իտալական դիրքերի վրա. Կռիւը [illegible] մղվեց մեծ կորուստներով։ Իտալացիք կորցրին 7 սպանված և 66 վիրաւոր։

—

Լոնդոն.—Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը ուղղած հարցին պատասխանեց, թէ Թիւրքաց կառավարութիւնը հրաժարվում է քննել նեղուցի բացման հարցը, քանի որ մօտ է գտնվում իտալական ռազմի նաւատորմը։

—

Բեռլին.—Դարդանէլի փակումը շարունակում է յուզել գերմանական առևտրական շրջանները։ Վկայվում է, որ բացի առևտրին պատճառվող վնասից, ի նկատի ունենալով որ անհնարին է հաց ստանալ Հարաւային Ռուսաստանից և Դանուբեան երկիրներից, նեղուցների փակումը զգալի է առանձնապէս երկաթուղային ընկերութիւնների համար։

—

Սալոնիկ.—Տեղս եկած ռուսական «Տիգրոս» և «Աթէնք» շոգենաւերը 2500 ուխտաւորներով կանգ են առել Դարդանէլի փակման պատճառով։ Բանակցութիւններ են վարվում ուխտաւորներին երկաթուղիներով Կ. Պօլիս ուղարկելու մասին։

—

Բեռլին.—Կայսրը հրամայեց անյապաղ քննութեան առնել՝ միջոցներ ձեռք առնելու շոգենաւերի ապահով հաղորդակցութեան մասին և հող պատրաստել հարցի միջազգային կանոնաւորման համար։

—

Օդեսսա.—Նաւահանգստում գտնվող արտասահմանեան շոգենաւերը կարգադրութիւն ստացան շտապով վերադառնալ Կ. Պօլիս։ Հացի շուկայի դրութիւնը մնում է տագնապալի։ Պայմաններ չը կան։

—

Սօֆիա.—Արձակուրդից վերադառնալով, ռուսաց դեսպանը նախազգուշացրեց բուլղարական կառավարութեան, թէ անհիմն են այն լուրերը, թէ իբր Ռուսաստանը մասնակցութիւն ունի իտալական նաւատորմի վերջին գործողութիւններին։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Համերաշխութիւնը խզուած

Կ. Պօլիս, 31 մարտ

Արդէն անցեալ օր Թիւրքահայ լրագիրները ծանուցին համերաշխութեան խզումը։

Արդէն գուշակ ըլլալու պէտք չկար, հասկնալու համար թէ ինչ որ համերաշխութեան անունով կառաջարկուէր, ընտրական էնտրիգ մը ու խաբեբայութիւն մըն էր, հակառակորդները քնացնելու և իրենց գործը աջն քշելու համար։

Դաշնակցականները՝ այս էնտրիգներով, արդէն հասան իրենց նպատակին, աւելորդ անգամ մըն ալ ցոյց տալով թէ տակաւին շատ մը անգամներ խաբելու վիճակին մէջ են ազգն համօրէն և օսմ. կառավարութիւնը համոզել այսպէս կեղծելով թէ իրենք ազգին վարիչ միակ ուժն են։

Դաշնակցականները՝ գոհացում տալու խօսքեր ըրին բոլոր կուսակցութեանց, սակայն միայն ինքզինքնին է, որ կը գոհացնեն՝ օսմ. խորհրդարանին համար յատկացեալ բոլոր աթոռները գրեթէ իրենք գրաւելով։

Սահ. ռամկավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, որ երբեք երեսփոխան ըլլալու յաւակնութիւնը չունէր, իբր անկեղծ ու շիտակ մարդ, լոկ ազգային շահերու տեսակէտովն էր, որ վարեց բանակցութիւնները, և երբ զգաց, թէ խաբէութեան մը առջև կը գտնուի, ամենէն առաջ ինքը խզեց իր յարաբերութիւնները համերաշխական ժողով բռնած այդ կատակերգական կազմակերպութեամբ ժողովին հետ։

Կեդրոնին մի քանի անդամները—ոմն թեկնածու երեսփոխանութեան, ոմն թեկնածուներ ունեցող—տակաւին շարունակեցին իրենց յարաբերութիւնները, յուսալով թէ Դաշնակցութեան դռնէն կրնային մտնել Իթթիհադի դրախտը՝ Սալը-Բազարի խորհրդարանը։

Եւ ասոր համար շարունակեցին իրենց յարաբերութիւնները Դաշնակցութեան հետ, որ ամեն ճիգ թափեց՝ ընտրութենէն առաջ գէթ բողոքելու, դժգոհութեան արտայայտութիւն մը ընելու իսկ ժամանակ չձգելու համար։

Սակայն իրենց այս նպատակին չհասան, զի կեդրոնին մարդիկը ի վերջոյ վերահասու եղան, թէ իրենք պարզապէս գործիք կըլլան Դաշնակցութեան ձեռքը, և իրենք ոչ թէ համերաշխելու կը կոչուին, այլ հպատակելու։

Եւ խզումը կատարեալ եղաւ։ Հիմա Դաշնակցութիւնը՝ Իթթիհադի դռնէն կը դիմէ երանելեաց աշխարհը, միայնակ, զի ազգին ստուար մեծամասնութիւնը ընտրութեան չի մասնակցիր և ձեռնպահ կը մնայ, ինչպէս ձեռնպահ կը մնան յոյները։

Հայոց յատկացեալ 13 աթոռներէն 11-ը որոշուած է դաշնակցական ընտրելիներու յատկացնել և 2-ը իթթիհադականներու, որոնք անունով հայ են, հետևաբար ազգային մեծամասնութիւնը ոեւէ ներկայացուցիչ չպիտի ունենայ։

Այս պարագային Արշարունի պատրիարք, Զատկի երկրորդ օրուան շնորհաւորական ընդունելութեանց առթիւ, «ապիկարութիւն» բառով որակած ըլլալուն համար, բուռն դառնութիւն մը կայ պատրիարքին դէմ, որ երկրորդ անգամ ըլլալով կը հարուածէ կեդրոնը՝ պաշտպան կանգնելով դաշնակցականաց և անոնց գաղափարներուն, օսմ. երեսփոխանական ընտրութեան խնդրոյն մէջ։

Արշարունի սրբազանի այս ձախող յայտարարութիւնները կրնան իր ապիկարութեան ալ յայտարար նշաններն ըլլալ և իր նուազ դիւանագէտ մարդ մը ըլլալուն ապացոյցը. սակայն իրենց մէջ ճշմարտութիւններ պարունակելէ զերծ չեն, զի պէտք է ընդունիլ, թէ կեդրոնը շատ գէշ վարեց ընտրական պայքարը, ինչպէս արդէն բացատրած եմ նախորդ թղթակցութեանց մէջ։

Արշարունի պատրիարք կրնար կեդրոնին այս ապիկարութիւնը լոկ կեդրոնէն բաղկացած ընկերութեան մը մէջ, առանձնական խօսակցութեան մը առթիւ, շեշտել և նոյն իսկ աւելի կծու բառերով որակել, սակայն երբեք այսպէս հրապարակաւ պէտք չէր որ նախատէր և զէնք տար հակառակորդներու ձեռքը։

Արշարունի պատրիարք կերևայ թէ այս միջոցիս ջղայնացած է և շատ ուշադրութիւն ըրած չունի իր բերնէն ելած բառերուն։

Յունաց պատրիարքարան Զատկի շնորհաւորութեան համար տուած այցելութեան միջոցին յունաց Յովակիմ պատրիարքին ուղղած խօսքերը՝ կրնան իր անզգուշութեան նմոյշը համարուիլ։

Յոյները ազգովին միացած են Իթիլաֆին. սակայն ամեն ոք գիտէ, և ապահովաբար նաև Արշարունի պատրիարք։

Դարձեալ Թիւրքիոյ մէջ գաղտնիք մը չէ, թէ այդ իթիլաֆ-յունական համաձայնու-

թեան բուն իսկ հեղինակը տիեզերական պատրիարքը և իր խորհրդական ժողովներն են, որոնք որքան որ չէզոք հռչակեցին ինքզինքնին, սակայն իրենցմէ բանաձեւուած կարգախօսի մը համաձայն, յունական սահմանադրական կլիւբին միջոցաւ, գացին յարեցան Իթթիլաֆին, պարզապէս իբր բողոքի ցոյց և դժգոհութեան արտայայտութիւն Իթթիհադին ազգայնական ուղղութեան դէմ։

Արշարունի պատրիարք այս ամենը գիտնալով կենցաղագիտական աններելի պակաս մը կը գործէր՝ տիեզերական պատրիարքին անվերապահ գովեստը ընելով Իթթիհադին և պարսաւ կարդալով Իթիլաֆին, որ իբր թէ ամբողջովին հին րէժիմի բրածոներէն բաղկացած է եղեր։

Անիկա՝ ուրիշի տունին մէջ զինքը նախատել է և անհեթեթ։

Մենք որքան Բ. Դրան, այնքան ալ յունաց պատրիարքարանին աջակցութեան կը կարօտինք մեր գործերը կարգադրելու համար։

Չէ Բ. Դրան դէմ կանգնած զինքէ ամենէն զօրաւոր ուժերէն մէկը տիեզերական պատրիարքութիւնն է, որուն հովանւոյն ներքև հայ և բուլղար պատրիարքարանները կրնան ապաստանիլ և անոր միջոցաւ պահպանել իրենց իրաւունքները։

Այս ճշմարտութիւնը շատ լաւ հասկցած էր Մաղաքիա սրբազան, որ պատրիարքարաններու համերաշխ գործունէութեան համար ամեն կարելին ըրաւ և յոյն ու բուլղար պատրիարքարաններու միջև ինքն եղաւ միութեան գիծ մը, քանի որ անոնք իրարու քով չէին կրնար գալ՝ կրօնական հերձուածին պատճառաւ։

Արշարունի սրբազան՝ գոնէ աղէկ պէտք էր գիտնար, թէ օսմանեան երկրին մէջ Իթթիհադ ու Իթիլաֆ երկուքն ալ միևնոյն բանն են և կրնան մէկ օրէն միւսը անհետանալ, սակայն ազգերը կանգուն կը մնան։

Արշարունի սրբազան ինքը ջերմ ջատագով պատրիարքարանին չէզոքութեան, երբ պատրիարք, ընաւ ի նպաստ այս կամ այն կողմին յայտարարութիւն մը ընելէ պէտք է զգուշանար, մինչդեռ հիմա իբր թունդ Իթթիհադական մը առաջ կը նետուի և Ջօհրապին չափ կատաղի պրօպագանդիստ մը կը դառնայ... այնքան յանդուգն՝ որ կամքին ու յարատևութեան տիպար հոգևոր պետ մը՝ Ցովակիմ պատրիարքը համոզելու չափ կը յանդգնի։

Անիկա պարզապէս ծիծաղելի հակասութիւն մըն է, որ Արշարունի սրբազանէն չէինք սպասեր անշուշտ։ Արդեօք պատրիարքական աթոռն է, որ մարդիկը խելակորոյս կընէ, ինչպէս երեսփոխանական աթոռն [illegible] մեր կարգ մը խելացի կարծուած մարդիկը, որոնք հակասութենէ հակասութիւն կը գլտորին։

Ահա ձեզի Ջօհրապը, Իթթիհադի երբեմնի ջերմ հակառակորդը, որ հիմա Կ. Պոլսոյ մէկ թաղէն միւսը հևի հև կը վազէ Իթթիհադին ներբողը հիւսելու համար, մոռնալով անշուշտ իր նախորդ ճառերն ու յայտարարութիւնները։

Սուրբերու և հրեշտակներու միութիւն մը այնքան հրանալիօրէն չպիտի նկարագրէր քրիստոնեայ մը կողմէն, որքան Ջօհրապի կողմէն կը նկարագրուի Իթթիհադը, այն՝ որ երբեմն նոյն քրիստոնեայի կողմէ բռնակալ մը հռչակուած էր և Ահրարի կողմէ տապալուելու սահմանուած, երբեմն ջարդարար մը, Ադանայի եղեռնին մեծ պատասխանատուն, երբեմն Թիւրք ազգայնական մտայնութեան կատաղի ներկայացուցիչը, երբեմն համիսլամութեան մարմնացումը, երբեմն միւթեգալիպներու և ատոնց նմաններու պաշտպանը, հայոց թշնամութեան միակ պատասխանատուն և այլն։

Եւ ինչ շուտ այս մոռացումը։

Սակայն Ջօհրապի կեանքին մէջ աս տեսակ գունափոխութիւններ նոր բաներ չեն։ Երբեմնի կատաղի հակայեղափոխականը և Ցէհիմ փաշայի ու Սինապեանի բարեկամը չէր, որ կատաղի յեղափոխական մը դարձաւ։ Երբեմն Ջօջերու և մեծ աղաներու քուէին մուրացիկը չէ՞ր, որ երբ օսմ. երեսփոխան ընտրուեցաւ, Պերայի կողմը գարեջրատան մը վերնայարկին մէջ, Սիօնի վերնատան մէջ ս. հոգւով լցուած առաքեալներուն պէս, պերճաբարբառ հայհոյեց բոլոր հարուստներուն և դիրք ունեցողներուն հասցէին, և ճակատ ճակատի յորդոր կարդաց յեղափոխականներուն՝ սպառնալիքով զգամ առնել այդ խայտառակներէն, որոնք սրտայօժար տալու չէին յօժարեր։ Միևնոյն մարդը չէ՞ր, որ Ահրարին յարեցաւ և խորհրդարանին մէջ ծայրայեղ ձախակողմի ներկայացուցիչ հռչակեց ինքզինքը։ Եւ հիմա գացէր՝ իր արհամարհած Իթթիհադին գիրկն ինկած է։

Եւ դեռ ծ'ր մէկը ըսեմ։

Եւ այս՝ դեռ մէկն է այդ համատեղութեան, որուն գոյնին և նկարագրին վրայ չկասկածիլ ամեն մարդու տրուած միտումութիւն չէ։

Միւսներով՝ Արծիւեանով, Վաամեանով և Իսրայէլեանով զբաղիլ՝ ապահովաբար չէր արժեր։

Ջօհրապ էֆէնդին (?) արդէն շատ իսկ կը բաւէ։ Եթէ արևն այդ է, ինչ կարժեն մոլորակները։ Շառայլ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 3 ապրիլի

Անզուգական հայ դրամատուրգ Գաբրիէլ Սունդուկեանի մահվան գուժը խորը տխրութեամբ լցրեց մեր սրտերը։ Զրկվածի ու կեղեքվածի հզօր երգիչը բովանդակ հայ ազգի փառքն ու պարծանքն էր։ Հայկական ծր անկիւնում ամենաքիչ ծանօթ են ողբալի դրամատուրգի կենդանի ստեղծագործութիւնները՝ անմահ «Պէպօն», «Քանդած օջախը» և այլք։ Սունդուկեանը հայ կեանքում գոյութիւն ունեցող տիպեր իրականութիւններն է հանդէս բերել, մարմնացրել, և ողջ սերնդի ուսուցիչը եղել։ Բոլոր հայ սրտերի մէջ անմոռաց յիշատակ կը մնայ պաշտելի դրամատուրգի յիշատակը։ Արժանի է, որ հայ ազգը գիտակցաբար յարգէ հանգուցեալ [illegible] իբրև յաւերժ յիշատակ Պէպօյի հեղինակի և ցայտուն մի դաս ազնուութեան և առաքինութեան։

Սունդուկեանի մահվան ցնցող լուրը հասնելուց յետոյ, թեմիս սրբազան առաջնորդը յայտարարութեամբ յայտնեց և կիրակի, ապրիլի 1-ին, Լիլաւայի ս. Սարգիս եկեղեցում, պատարագից յետոյ, տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ, ուր թեմակալը զգացված դամբանական խօսեց և ըստ արժանոյն բացատրեց Գաբրիէլ Սունդուկեանի հայ գրական աշխարհում ունեցած նշանակութիւնը և թողած անջնջ գանձը։

Ցաւալի էր միայն, որ հոգեհանգստին շատ քիչ հասարակութիւն կար. նախ որովհետև կանուխ կիրակին ժողովուրդը սովորաբար գնում է ս. Աստուածածնի մատուռը ուխտի. և երկրորդ՝ որ առաջնորդարանի յայտարարութիւնները չէին բաժանվել ուր որ հարկն էր՝ շնորհիւ ծոյլ ցրիչի։

Հոգեհանգստից յետոյ ուղարկվեց ցաւակցական հեռագիր։

Ցարգանք և համբոյր մեծ հայի նուիրական աճիւնին։ Հայկազուն

ՀԱՆՐԻ ԲՐԻՍՍՈՆ

Ապրիլի սկզբին վախճանվեց Ֆրանսիայի նշանաւոր և լաւագոյն զաւակներից մինը, ֆրանսիական պարլամենտի նախագահ Հանրի Բրիսսօնը, որ հանդիսացաւ ֆրանսիական այժմեան հանրապետութեան գլխաւոր հիմնադիրներից մինը։

Այդ նշանաւոր պետական գործչի կեանքը խիստ կրթիչ է և արժէ մի քիչ ծանօթանալ նրա հետ։

Նա մեռաւ 77 տարեկան (ծնվել է 1835 թ.) և սկսեց գործել երկրորդ կայսրութեան, այն է՝ Լուի Նապոլէօնի օրով, քարոզելով հանրապետական գաղափարներ։ «Լինել հանրապետական այն ժամանակ, երբ հանրապետութիւնը յաղթանակում է,—դա մի առանձին արժանիք չէ կազմում։ Բացի դրանից, բոլոր կարիէրիստները, բոլոր առանց համոզմունքի և հաւատի մարդիկ յարում են յաղթող գաղափարին, և «սահմանված պետական կարգին անձնուիրութեան մէջ» որոնում են իրանց շահերի և ախորժակների գոհացումն։ Բայց Բրիսսօնը սկսեց իր հանրապետական գործունէութիւնը այն ժամանակ, երբ վտանգաւոր էր ծառայել հանրապետութեան, երբ նրան անձնուէր լինելը առաջ էր բերում հալածանք. այս միայն բաւական է ապացուցանելու, որ յանձին Բրիսսօնի Ֆրանսիան կորցրեց խորին համոզմունքի տէր անձն»։

Այս խօսքերով է բնորոշում «Ր. Ե.» լրագրի Պարիզի թղթակիցը Բրիսսօնին։

Եւ, ճշմարիտ, Բրիսսօնի ամբողջ կեանքը վկայում է, որ նա անկեղծ և խոր համոզված, անշահասէր հանրապետական էր։ Երբ Ֆրանսիայում յաղթեց հանրապետութիւնը, նա կանգնեց նրա առաջին շարքերում։ Երբ հանրապետութեանը վտանգ էր սպառնում արկածախնդիր Բուլանժէի կողմից, նա սոսկալի պայքար մղեց նրա դէմ, լինելով հաւատարիմ և անդաւաճան հանրապետական։ Երկու անգամ նա եղաւ մինիստրների խորհրդի նախագահ կամ կաբինետի պետ. չորս անգամ առաջ քշվեց նրա կանդիդատութիւնը հանրապետութեան նախագահի պաշտօնի համար և պարլամենտի քառանիստաշրջանի ժամանակ եղաւ նրա նախագահ։ Ունենալով ահագին անձնական ազդեցութիւն և հեղինակութիւն, նա կարող էր, եթէ միայն կամենար օգտվել իր դիրքից, ահագին հարստութիւն ձեռք բերել և բարեկեցիկ կեանք ստեղծել իր համար, ինչպէս անում են ուրիշ շատ պետական գործիչներ։ Բայց Բրիսսօնը չափաւոր էր պահանջների մէջ, անպայման շիտակ և անկաշառ մարդ էր և ոչ մի կոմպրոմիս չէր ընդունում կեանքի մէջ։

Երբեք նա չէր շահագործում իր անձնական օգտի համար իր ահագին քաղաքական ազդեցութիւնը։ Նա գաղափարի և սկզբունքների մարդ էր, որի նմանը Ֆրանսիայում շատ քիչերը կան այսօր։

Նրա գաղափարներն ազնիւ էին և իր ժամանակի համար լայնախոհ։ Նա աշխատում էր աշխարհիկ հանրապետութեան հիմնարկութեան և հաստատութեան համար և միևնոյն ժամանակ հասկանում էր, թէ հանրապետութիւնը պէտք է լինի սօցիալական, այսինքն թէ նա պէտք է ձեռք բերէ պրօլետարիատի և ընդհանրապէս աշխատաւոր մասսաների համակրութիւնը, հոգս տանելով նրանց կարիքների և լայն սօցիալական օրէնսդրութեան համար։ Սակայն վերջին տասն տարին, Բրիսսօնը պահպանողական դիրք էր բռնել, որովհետև սօցիալիստական և ապա սինդիկալիստական շարժման զարգացումը Ֆրանսիայում երկիւղ էր ներշնչում նրան հանրապետութեան ապագայի մասին։

Բրիսսօնի մահվամբ գերեզման իջաւ մի սառն, կարևոր, բայց համոզված ու անկեղծ հանրապետական։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Փոխարքայի գալստեան առիթով

Թեմիր-Խան-Շուրա, 10 ապրիլի

Ինչպէս լսում ենք, մօտ օրերս տեղս է ժամանելու Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցով-Դաշկովը։ Փոխարքայի հետ գալու են և մի քանի այլ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ։

Այդ առիթով քաղ. վարչութիւնը մեծ փութկոտութեամբ վերանորոգութեան է տուել մի քանի նշանաւոր փողոցների սալայատակները, առանձին ուշադրութիւն դարձնելով փողոցների կարգապահութեան, մաքրութեան վրա։ Աբեղնազով

Նորագոյն հարց

Գանձակ, 8 ապրիլի

Մի քանի օր առաջ Բագուից տեղս ժամանեցին բողոքական 5 հայ քարոզիչներ «Քրիստոսի համար որս անելու»։ Նրանց ծածկաբար կազմակերպած ժողովներն ու քարոզութիւնները, ինչպէս երևում է, առաջացրել են գիտական բաւարար ոյժից և ինքնուրոյն կամքից զուրկ գանձակեցի հայ բնակչութեան որոշ շրջաններում լուրջ փոփոխութիւն. շատերը արդէն համակրելով ընդունել են Լիւթերի դաւանանքը (ի հարկէ արտաքին նկարն ի տես առնելով ճարպիւ ճարտար քարոզիչների), և ասում են, թէ եկել են նոր դաւանանքի համաձայն կրկնամկրտութեան, պսակի դէպքեր։

Տեղիս նահանգական բանտում տարածված է բծաւոր տիֆ հիւանդութիւնը և մօտ 2 շաբաթվայ ընթացքում բանտարկեալների միայն $1/_3$-ից՝ հայերից տարել է 4 հոգի։ Խօգեթ

Խրախուսելի է

Դիլիջան, 8 ապրիլի

Բժշկի անհրաժեշտութիւնը զգալի է նաև մեր շրջանում։ Մեր բժիշկները քաղաքներում փափկակեաց՝ մոռացութեան են տուել գաւառի բերբաւոր ցաւերը։

Դիլիջանն իր շրջակայ տասից աւելի գիւղերով մինչև այժմ բժշկական օգնութիւն էր ստանում տեղիս զինուորական բժշկից, որը վարչական յատուկ հրահանգով հեռացված է։

Դիլիջանի հասարակութիւնը մտադիր է հրաւիրելու մի բժիշկ։

Խրախուսելի մտադրութիւն։

Սակայն անհրաժեշտ է, որ մերձակայ գիւղերն էլ իրանց կողմից նիւթական օժանդակութիւն ցոյց տան այս օգտակար մտադրութեան իրագործմանը։

Բժիշկների ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում խրճիթների անելանելի վիճակի վրա. Թողփոյթ յանձն առնէին խրճիթների բարօրութեան համար գործել, խրճիթների մէջ։ Ար. Ղարախանեան

Քահանայական եւ զանգակատան հարցերը

Բուլթայիս, 7 ապրիլի

Տեղիս քահանայական հարցը վերջապէս իր լուծումն ստացաւ, թէև առայժմ ունենք երկուսի փոխարէն մի քահանայ։ Նորահաստատ երիտասարդ Երուանդ քահ. Մանուկեանց կարճ ժամանակամիջոցում արդէն կարողացել է վաստակել ժողովրդի համակրանքը և լաւ տանում է իր գործը։ Ցոյս կայ, որ հետզհետէ աւելի կը գրաւէ ժողովրդի սէրը՝ տեղական պայմանների հետ լաւ ծանօթանալուց յետոյ։ Ժողովրդի լըջամիտ մասը այն ցանկութիւնն է յայտնում, որ Բուլթայիսի ժողովուրդը միայն մի քահանայ կառավարէ, քանի որ այնքան արդիւնք չը կայ, որ բաւականացնէ երկու քահանայի, և այդ պատճառով էլ երկուսի մէջ շարունակ անբաւականութիւններ են ծագում կեանքի գոյութեան հողի վրա։ Մենք ժողովրդի այդ մասի ցանկութեանը համակրանքով վերաբերվելով հանդերձ՝ կարծում ենք, որ աւելի լաւ կը լինի, եթէ երկրորդի մասին իրան Մանուկեանց քահանային թողնվի հոգալ. եթէ նրան ծանր է միայնակ հովւել ժողովուրդը պետական դպրոցներում դասերով զբաղվելու պատճառով, թող ինքը իր համար օգնական ընտրէ մի արևէ խղճուկ քահանայ՝ հոգևոր պաշտամունքներ կատարելու համար։

Այժմ ժողովրդին զբաղեցնողը եկեղեցու զանգակատան հարցն է։ Եկեղեցին զանգակատուն չունի։ Զանգերը կախված են դպրոցի հանդէպ գտնվող մի հինաւուրց բարձր ծառի վրա, որի տակ դասամիջոցին խաղում են մանուկները. այդ զանգակները սպառնում են մի անգամ վայր ընկնել և իրանց ահագին ծանրութեամբ մի դժբաղդութիւն առաջացնել, որ սպասելի է միշտ։ Նոյնիսկ ոստիկանութիւնը հակառակ է, որ զանգակները կախված լինեն մի այդպիսի խախուտ տեղում, և այսօր անձամբ եկան ոստիկանապետը և իր օգնականը, որոնք նայեցին այդ դամօկլեան սուրը ու որոշեցին, որ ինժենէրներից մի կոմիսիա կազմվի, հետազօտվի զանգակների դիրքը և դրա համաձայն արձանագրութիւն կազմվի։ Ուրեմն պէտք է գուշակել, որ շուտով եկեղեցին առանց զանգակների կը մնայ, քանի որ ուրիշ տեղ չը կայ նրանց կախելու։

Ահա երկրորդ տարին է, որ ծեծվում է զանգակատան հարցը, բայց հոգևոր իշխանութեան անբարեացակամութեան պատճառով ոչ մի լուծում չէ ստանում։ Տեղացի մի հարուստ ծերունի, Գիվելէսիանի, յօժար զանգակատան շինութեան տալիս է 2,000 րուբլի և 1,000 ր. էլ նուիրում է դպրոցին այն պայմանով, որ իրան թաղելու տեղ տան եկեղեցու գաւթում, սակայն հոգևոր իշխանութիւնը չէ համաձայնվում նրա առաջարկութեան, ընծայաբերված գումարը քիչ համարելով։ Ծերունին էլ թարս մարդ է, աւել չէ տալիս, և գործը մնում է անկատար, մինչև որ ոստիկանութեան միջամտութիւնը հրաւիրեց իր վրա։ Բոլորի համոզմունքն այն է, որ հոգևոր իշխանութիւնը խնդիրը կը լուծէ դրական կերպով, քանի որ եկեղեցու գաւթի տարածութիւնը, ուր գտնվում են 3—4 գերեզման, արգելք չէ լինում ծերունուն այնտեղ թաղելու. և եթէ այդ գումարը չը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍՕԿՐԱՏԸ ԻՐ ՎԵՐՋԻՆ ՐՈՊԷՆԵՐԻՆ

Նոր էր աւարտել իր զրոյցը հոգու անմահութեան մասին բարեկամների և աշակերտների հետ, որոնք հեռուից-մօտիկից եկել, շրջապատել էին նրան, որին Մետասանները դատապարտել էին մահադեղը խմելու։

Եւ այժմ նա պիտի վերջին պատրաստութիւնը տեսնէր, ինչ օրինադրել է կրօնական ծէսը, այն աշխարհն անցնելու համար։

Սիրելի աշակերտին եմ թողնում պատմել մեզ իր անզուգական վարդապետի այդ նուիրական րօպէները։

* * *

Երբ*) Սօկրատ խօսեց վրձաւ այդ ամենը, Կրիտոնն ասաց.

— Հապա, ինչ հիմա սրանց կամ ինձ հրամայելու ես, Սօկրատ, որդիներիդ կամ ուրիշ բաների համար, որոնց կատարմամբ մենք քեզ մի հաճոյական ծառայութիւն մատուցած կը լինենք։

— Այն՝ որ միշտ իմ ասածն է եղել, Կրիտոն, նոր ոչինչ. որ դուք ձեր մասին խնամք տանէք՝ և դրանով էլ ինձ և իմոնցս և ձեզ իսկ լաւութիւն արած կը լինէք. բան՝ որ պէտք է անէք, թէև այստեղ ինձ չը խոստանաք էլ։ Ապա թէ անփոյթ լինելով ձեր մասին՝ չը յօժարէք գնալ այն ճանապարհով որ առաջ էլ ցոյց եմ տուել ձեզ և հիմա էլ ցոյց տուի, ոչ էլ այժմ որքան էլ շատ ու մեծ-մեծ բաներ խոստանաք՝ կը կատարէք։

Կրիտոնն ասում է.

— Պահելով այդ ամենը մեր միտը, այնպէս էլ կանենք։ Բայց ինչ կերպով թաղենք քեզ։

Սօկրատ ասում է.

— Ինչ կերպով որ կամենաք. միայն թէ պինդ բռնեցէք ինձ, որ չը լինի պոկ գալով՝ ձեր ձեռքից փախչեմ։

Եւ հանդարտիկ ժպտելով ու դէպի մեզ դառնալով ասում է.

— Չեմ կարողանում հաւատացնել Կրիտոնին, ով մարդիկ, թէ Սօկրատն ես ինքս եմ, որ խօսում եմ ձեզ հետ ու պատասխան եմ տալիս ձեր ամեն մի հարցվածին. իսկ նա ինձ համարում է այն մէկին, որին պիտի շուտով մեռած տեսնէ, և հարցնում է, թէ ինչպէս պիտի թաղէ ինձ։ Եւ այն, որ մինչև հիմա ասացի երկար ու բարակ խօսքերով, թէ երբ ըմպեմ բաժակը, այլ ես ձեզ հետ լինելու չեմ, այլ պիտի գնամ ուր երջանիկների երանաւէտ կայանն է. կարծես այդ բոլորն ի զուր եմ խօսել՝ իբրև ձեզ ու միևնոյն ժամանակ ինձ մխիթարելով։ Երաշխաւոր եղէք ինձ Կրիտոնի մօտ հակառակին համար՝ ինչով նա ինձ երաշխաւորեց դատաւորների մօտ։ Դատաւորների մօտ նա երաշխաւոր եղաւ իմ ձեզ մօտ մնալուս համար. իսկ դուք երաշխաւոր եղէք, թէ ես ձեզ մօտ չեմ մնում մահիցս յետ, այլ մեկնում եմ. որպէս գի հեշտ տանելի լինի Կրիտոնին, որ չը լինի թէ՝ տեսնելով մարմինս խարոյկի վրա կամ հողի տակ ծածկված՝ վշտով լցվի ինձ համար, որպէս չարիքով տանջվող մէկի համար. և չասէ թէ յուղարկաւորում է Սօկրատին, գերեզման է դնում կամ թաղում։ Լաւ իմացիր,—ասում է,—իմ Կրիտոն, որ անպատշաճ խօսելը ոչ միայն սխալ է, այլ և հոգու չարիքի պատճառ. Ուստի և սիրտ առնել պէտք է ու ասել, թէ դու իմ մարմինս ես թաղում, թաղիր ինչպէս քո սրտին է հաճոյ. և մանաւանդ ինչպէս պատշաճական են համարում օրէնքին համաձայն։

Երբ ասաց այդ՝ վեր կացաւ մտաւ մի ուրիշ սենեակ լուացումն անելու, ու Կրիտոնն էլ նրա ետևից, իսկ մեզ հրամայեց սպասել։ Այնտեղ սպասելիս, մենք խօսք բաց արինք ասածների վրա, և քննում էինք ու աւելի վերահասու լինում։ Ու խօսում էինք մեզ հասած աղէտի մասին, համարելով մեզ իրօք հօրից զրկվածներ և էլ այնուհետև որբացածներ։

Լուացումն անելուց յետոյ՝ բերվեցին նրա մօտ որդիքը, որոնց երկուսը մանկահասակ էին, իսկ երրորդը տարիքով աւելի մեծ, ու տան կանայքը։ Սօկրատը նրանց հետ խօսելով Կրիտոնի առջև, ու իր վերջին կամքը աւանդելով, հրամայեց դուրս տանել կանանցն և տղաներին, ու ինքը յետ դարձաւ մեզ մօտ։ Եւ երբ արևը մօտ էր մտնելուն, գի ինքն երկար էր մնացել ներսում, եկաւ լուացված նստաւ, բայց էլ շատ չը խօսեց այնուհետև։

Եկաւ կանգնեց նրա մօտ Մետասաններից պաշտօնեան և ասում է.

— Քեզնում պարսաւելի ոչինչ չեմ գտնում, Սօկրատ, ինչպէս ուրիշներում, որոնք չարացած հայհոյում էին ինձ, երբ իշխանների հրամանից ստիպված իմաց էի տալիս նրանց բաժակն ըմպելու ժամը։ Այլ ուրիշներին աննման ճանաչեցի քեզ այժմ՝ ազնիւ, հեզ և առաքինի, քան ամեն մարդ, որոնք մինչև այսօր մտել են այստեղ։ Ես հիմա շատ լաւ գիտեմ, որ չես նեղանայ ինձնից, այլ միայն նրանցից, որոնք պատճառ եղան, և անգէտ չես թէ որոնք։ Արդ՝ իմանալով թէ ինչ բանի համար եկել եմ քեզ ազդարարը, ուրախ եղիր, ժրացիր համբերատարութեամբ տանել հարկ եղածը։

Եւ արտասուքն աչք կոխած՝ դուրս ելաւ գնաց։

Նրան նայելով Սօկրատ՝ «Ու դու էլ ողջ եղիր,—ասում է,—և մենք ինքներս քո պատուէրները լրիւ կը կատարենք»։

Եւ դէպի մեզ դարձած, ասում է.

— Ի՜նչ լաւն է այդ մարդը. միշտ ինձ հետ էր, և երբեմն էլ խօսակից էր լինում. պատուական էր նա իմ աչքում, և այժմ որքան ազնուագութ կարեկցութեամբ լաց է լինում իմ վրա։ Դէհ հիմա, ով Կրիտոն, լսենք նրան. եթէ թոյնը խառնված է՝ թող բերի մէկը, իսկ եթէ չէ, թող նա ինքն այն մարդը խառնէ։

Կրիտոն ասում է.

— Բայց կարծում եմ, Սօկրատ, թէ նոր է արևը լեռների ծայրն հասել և դեռ չէ նրանց ետևն անցել. և շատերին գիտեմ ազդարարութիւնից յետ արբեցութեան բռնված, զեխանալով կերակուրների և ըմպելիքի մէջ, և ոմանք չը զլանալով իրանց անձին ըղձալիներից և ոչ մի բան. արդ դու մի շտապիր, գի դեռ կայ ժամանակ։

Սօկրատ ասում է.

— Տեղին, ով Կրիտոն, նրանք արին ինչ դու ասում ես. գի թերևս համարեցին, որ գրանով մի բան շահում են. ես այդ բաներից ոչ մէկը չեմ անի, որովհետև փոքրաւելի արբեցութիւնն երկարելը օգուտ չեմ համարում, եթէ ոչ միայն իմ իսկ մտքիս առաջ ծաղրելի դառնալ, յարելով այս կեանքին և խնայելով այն բանին, որ արդէն չը կայ էլ։ Դէհ գնա, ինձ լսիր, և ուրիշ կերպ մի շարժիր։

Ու Կրիտոն լսելով այդ՝ նշան արաւ մօտիկ կանգնած սպասաւորին, ու նա դուրս գալով փոքր անց յետ ներս եկաւ այն մարդու հետ, որ մատուցանում էր բաժակում խառնած թոյնը։

Սօկրատ տեսնելով այն մարդուն՝ ասում է.

— Շատ բարի է, բարեկամ. դու որ գիտես, թէ ի՛նչ պէտք է անել, ասա ինչ անել։

— Ուրիշ ոչինչ,—ասում է նա,—միայն թէ դեղն ըմպելուց յետ՝ պէտք է ման գաս մինչև սրունքերդ յոգնեն, ապա կը պառկես։ Այդ այդպէս կանես։

Ու բաժակը տուեց Սօկրատին։ Որ նա առաւ շատ զուարթութեամբ, առանց ձեռքերի դողալ և կամ դէմքի այլագունվել նշմարվելու, Եխեկրատ, այլ սովորական կերպովը առանց տատանվելու նայելով մարդուն. «Եւ ինչ ես կարծում—ասում է,—ներելած չէ ըմպելիքից փոքր ինչ իբրև նուէր թափել»։ «Այնչափ միայն ենք խառնում, ով Սօկրատ,—ասում է,—որչափ բաւական ենք համարում ըմպելի համար»։ Սօկրատ ասում է. «Իմանում եմ. բայց պարտ և արժան է աղաչել աստուածներին աջողեցնել իմ ելքը այս կեանքից, որ և պաղատում եմ որ այդպէս լինի»։ Ու լսելով խօսելուց, բոլորովին հեշտութեամբ ու զուարթութեամբ քամեց բաժակը։ Եւ մեզանից շատերս, որ մինչ այդ բոլէն հազիւ զսպեցել էինք մեր արտասուքը պահելու, երբ տեսանք, թէ ինչպէս խմեց նա այն, էլ չը կարացինք։ Հէնց ես ինքս ցաւից ընկճված առատ արտասուք էի թափում և, գլուխս ծածկելով ոչ նրան՝ այլ ինձ ու իմ բաղդն էի լաց լինում, որ զրկվեցի այնպիսի բարեկամից։ Եւ Կրիտոնն էլ ինձանից առաջ՝ չը կարենալով բռնել արտասուքը դուրս ելաւ։ Իսկ Ապօլոդորը, որ առաջ էլ չէր դադարում արտասվելուց, այդ ժամանակ բարձրակական լացումն ու ողբով ամենին էլ լացն էր բերում, բացի Սօկրատից, որ ասում էր. «Ի՞նչ էք անում, ով բարեկամներ. Նրա համար չարձակեցի կանանցը, որ անպատեհ բան չը գործեն. որովհետև լսել եմ, որ պէտք է բարեբաղդութեան մէջ մեռնել. հանդարտեցէք ուրեմն և ժուժկալութեամբ համբերեցէք»։ Ու մենք լսելով այդ ու ամաչելով՝ դադարեցինք լալուց։

*) Այս կտորը աշխարհիկ թարգմանութեամբ մէջ եմ բերում Պլատոնի «Փեդոն կամ վասն հոգւոյ անմահութեան» ճառից, որ յունարէնից թարգմանել է գրաբար Հ. Աբրահամ վ. Ճարեան, Վենետիկի Մխիթարեան ուխտից։

բաւականանայ զանգակատան կառուցման, քանի որ շքեղ պէտք է լինի, համաձայն եկեղեցու գեղեցկութեան, մնացորդն էլ կը լրացնէ դարձեալ ինքը, իսկ հակառակ դէպքում կարելի է ծախսել եկեղեցու փոքրիկ ֆօնդից։ Նայելով Քութայիսի հայերի դրութեան, քիչ փող չէ 3,000 րուբլին, և հոգևոր իշխանութիւնը թէ ինչու է ուզում զրկել եկեղեցին դրանից՝ յայտնի չէ։

Ս. Նազարեան

ՓՈԽԱՏՈՒ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Նոր-Բայազէտ, 5 ապրիլ

Մարտի 13-ին կայացաւ տեղիս փոխատու-խնայողական ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը։ Թէպէտ ընկ. անդամների թիւը 371 էր, բայց այդ օրը հաւաքվել էին միմիայն 63 հոգի, քանի որ օրը աշխատանքի օր լինելով մեծամասնութիւնը գնացել էր դաշտային աշխատանքի։

Խորհրդի նախագահ Գ. Արծրունին, բաց անելով ժողովը, մի քանի խօսքով բացատրեց հանդիսականներին մանր վարկային ընկ. հաստատութեան նշանակութիւնը, հրաւիրելով նրանց առաջնորդվել կանոնադրութեան ոգու համաձայն և գործը տանել համբերատար կերպով և ոչ մի շեղում չանել այդ դրութիւնից։ Հակառակ դէպքում՝ ոչ պետական գանձարանը մեզ փող կը տայ և վարկը կը պահպանվի և ոչ էլ ընկ. վարչութիւնը կարող է օգուտ հասցնել իր անդամներին՝ նրանց ծով կարիքի դէպքում... Վերջացնելով խօսքը՝ Նախագահ Արծրունին առաջարկեց ժողովին, ընտրել նախագահ և քարտուղար, ուստի միաձայնութեամբ ժողովի նախագահ ընտրվեց մանր վարկային ընկերութիւնների տեսուչ Կարագեօզեան և քարտուղար՝ Կ. Տէր-Իսահակեան։

Օրակարգի հարցերն էին. 1) ընկ. անցեալ 1911 թ. հաշւետւութիւն, 2) վարչութեան մի հեռացող անդամի տեղ ընտրել նորը, 3) խորհրդի 2 հեռացող անդամների փոխարէն նորերին ընտրել, 4) անդամների փայերի վրա բաժանել աշխատանքից շահաբաժին (դիվիդենտ), 5) ընկ. հեռացող փայատէրերին դուրս հանելու համար լիազօրել վարչութեանը և 6) այս տարվայ համար նախահաշիւ կազմել։

Ընդհանուր ժողովի նախագահ Կարագեօզեան նախ կարդաց ժողովի առաջ ընկ. անցեալ տարվայ ելքի ու մուտքի յօդուածները և արդիւնքը ցոյց տալեց ժողովականներին։ Այդ հաշւետւութիւնից երևաց, որ ընկերութիւնը տարվայ ընթացքում շրջանառութիւն է ունեցել (ելքը-մուտքը միասին հաշւած) 80,090 ր., որից զուտ վաստակ է ունեցել 1116 ր. 59 կ., որը ընկերութեան կանօնադրութեան համաձայն բաժանվեց հետևեալ կերպով։ Նախկին տարվայ փայերի (210 փ.) իւրաքանչիւրին բաժանել 1-ական րուբլի—210 ր. շահաբաժին, հիմնական դրամագլխի վրա բարդել 765 ր., պահեստի դրամագլխի վրա աւելացնել 125 ր., իսկ մնացեալ 16 ր. 59 կոպէկը յատկացվեց յօգուտ Ռուսաստանի սովեալների։

Ժողովականներից ոմանք յայտնեցին, որ ամեն տարի 10-ական րուբլի մտցնել ընկ. կասսան իբրև բաժնեվճար դժուարանում են, ուստի խնդրում են իրանց մի կերպ դիւրութիւն տալ այդ վերաբերմամբ։ Սակայն Նախագահ Կարագեօզեան յայտնեց, որ առանց բաժնեվճարի անկարելի է մասնակցել ընկերութեան, ուստի չը վճարողներին ընկ. վարչութիւնը կարող է հեռացնել անդամութիւնից։

Ապա նախագահը վիճակ գցեց վարչութեան հեռանալիք երկու անդամների վրա։ Վիճակն ընկաւ գանձապահ Տ. Տէր-Միքայէլեանին, որին ժողովի մեծամասնութիւնը ցանկութիւն յայտնեց վերընտրել։ Տուփեր դրվեցին թէ վերջինիս համար և թէ մի ուրիշ թեկնածուի՝ Ց. Սարինգիւլեանի համար։ Գաղտնի քուէարկութեամբ վերընտրվեց ընկ. հին գանձապահ Տ. Տէր-Միքայէլեան։ Տուփերով նոյնպէս վերընտրվեցին խորհրդի երկու հեռացող անդամները, այն է Խ. Կուտուզեան և Ս. Ենգօյեան։

Դրանից յետոյ ընդհանուր ժողովը լիազօրեց վարչութեանը միջնորդել պետական բանկի առաջ թէ ընկ. վարկը բարձրացնելու մինչև 14,000 ր. և թէ իր գործունէութիւնը ընդարձակելու համար։ Ապա կազմվեց ընկ. վարչութեան այս տարվայ նախահաշիւը շատ համեստ կերպով, այն է՝ տան քրէն, վարչութեան անդամների վարձատրութիւն, վառելիք, լուսաւորութիւն, ծառայի, կարասիների և այլ ծախսերի համար 700 րուբլի։

Վերջում ժողովը հաւանութիւն տալով ընկերութեան վարչութեան գործունէութեանը՝ ցրվեց գոհ սրտով, յոյս կապելով դարձեալ նոյն ղեկավարների անաչառութեան վրա, որոնք իրանց պարտքը կատարել են անկողմնապահութեամբ և օրինաւոր կերպով։

Գ. Սինանեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 11 ապրիլ

Նախագահում է իշխան Վօլկօնսկին։

Կարդացվում է սահմանադիր-ռամկավարների ներկայացրած շտապ հարցապնդումը Կովկասի Փոխարքային՝ 1911 թ. մայիսի 9-ի օրէնքը դադարեցնելու մասին։

Վինօգրադովը իբրև առաջինը ստորագրող պաշտպանում է հարցապնդման շտապողականութիւնը և մատնանշում է, որ Փոխարքան կարգադրելով չը գործադրել այդ օրէնքը, խախտեց Հիմնական Օրէնքները և ցոյց տուեց չափազանց անփոյթ վերաբերմունք դէպի օրէնսդրական հաստատութիւնների գործունէութիւնը։

Շտապողականութիւնը և ինքը հարցապնդումը ընդունվում է միաձայն։

Երեկոյեան նիստում նախագահում է Ռոդզեանկօն։

Մինիստրների օթեակումն են մինիստրների խորհրդի նախագահը, ներքին գործերի և առևտրի մինիստրները։

Ներքին գործերի մինիստրը բացատրութիւններ է տալիս Լէնսկի ոսկեհանքերում ծագած յուզմունքների ժամանակ հրացէն գործածելու մասին ուղղած հարցապնդման առիթով։ Մինիստրը ընդգծում է, որ հասարակական ընդհանուր ուշադրութիւնը կլանող ցաւալի դէպքերի ժամանակ ինքնին բնական ցանկութիւն է առաջ գալիս՝ ինչպէս է, որ լինի իմանալ իսկական ճշմարտութիւնը, ինչքան էլ որ նա դաժան լինի։ Նա իրաւունք չունի լռել, երբ խօսքը այնպիսի դէպքերի մասին է, որոնք տուին 163 մարդկային զոհեր։ Բացի անկեղծ վշտից ուրիշ վերաբերմունք չէ կարող լինել։ Հաւատացէք, որ կառավարութիւնը վշտակից է ձեր սրտերին պատած ցաւակցութեան։ Սակայն յանցաւորներին գտնելու կրքոտ ցանկութիւնը միշտ արդարացի որոշման չէ յանգում։ Անհրաժեշտ է անջատվել այդ կրքոտութիւնից և գործը քննել սառնասրտութեամբ։

Լէնսկի ընկերակցութեան և բանւորների տնտեսական յարաբերութիւնները պարզելու գործը վերաբերում է առևտրի մինիստրութեան, բայց յամենայն դէպս այդ յարաբերութիւնների աննօրմալութեան վրա ոչինչ չէ մատնանշվել ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ։ Իսկ թէ այդ բացատրվի նրանով, որ տեղական իշխանութիւնը այնքան էլ ուշադիր չէ եղել Լէնսկի ոսկեհանքերի կեանքին նրանց առանձնայատուկ տեղագրական դրութեան պատճառով։ Սակայն հարցապնդումը հետամուտ է մեղադրելու իշխանութեանը ոչ թէ անգործունէութեան, այլ զանցառութեան մէջ։ Իշխանութեան մարմինները մեղադրվում են երկու հանգամանքներում. նախ՝ որ նրանք միջամտել են խաղաղ ընթացող գործադուլին, և երկրորդ՝ որ հրացէնի են դիմել առանց բաւականին հիմունքի։

Մինիստրը տալիս է գործադուլի ընթացքի հակիրճ նկարագրութիւնը, ընդգծելով ի միջի այլոց բանւորների պահանջների սօցիալիստական բնաւորութիւնը և գործադուլային կօմիտէտի ղեկավարութիւնը։ Գործադուլային կօմիտէտի այդ գործունէութիւնը հարկադրեց Իրկուտսկի դատարանի դատախազին առաջարկել հանքերի հաշտարար դատաւորին՝ ձեռնարկել նախնական քննութեան քրէական պատժ. 125-րդ յօդուածի երրորդ կէտով, որովհետև 1905 թ. դեկտ. 2-ի օրէնքով գործադուլին մասնակցելը մնում է անպատիժ, բայց ոչ այնպիսի համախմբակցութեանը մասնակցելը, որ նպատակ ունի գործադուլներ կազմակերպել առհասարակ։ Բայց և այնպէս քրէական քննութիւնը ներկայ դէպքում ոչ մի գործնական հետևանք չունեցաւ, որովհետև տեղում չը գտնվեց ոչ ոյժ, ոչ ոստիկանական իշխանութիւն, և հանքային խապրամիւկը ստիպված էր նոյն իսկ մերժել դատական իշխանութեանը խուզարկութիւններ և ձերբակալութիւններ կատարելու՝ այդ կարգադրութիւնը ի կատար ածելու հնարաւորութիւն չունենալու համար։ Ուստի և շնորհիւ դրա՝ դրութիւնը ոսկեհանքերում դարձաւ աւելի եւս սպառնական։ Ուղարկվեցին զօրախմբեր, նաև տեղում շատ յարգելի և Արևելեան Սիբիրում իր գործունէութեամբ յայտնի հանքային ինժեներ Տուլչինսկին և ռօտմիստր Տրեշչենկօն՝ տեղում նեթ բոլոր ոստիկանական հաստատութիւնները միացնելու համար։

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Դրամատիկական Ընկերութեան վարչութեան որոշմամբ ի յիշատակ Գ. Սունդուկեանի կազմակերպվում է «Պէպօյի» ներկայացումը կովկասեան հայաբնակ քաղաքներում։ Առաջին gala ներկայացումը «Պէպօ» պիէսի տրվելու է Բագու քաղաքում։ Կազմված է այդ պիէսի ամենաառաջնակարգ դերակատարներից դերասանական խումբ։ Այդ խումբը վարչութեան մի անդամի անմիջական ղեկավարութեամբ և հսկողութեամբ սկսելու է իր դերասանական շրջագայութիւնը Բագուից։ Վարչութեան լիազօր անդամը արդէն մեկնել է Բագու։

✦ Անցեալ մարտ ամսի 21-ին Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան արտակարգ ընդհանուր ժողովում, որ կայացաւ Բարեգործական Ընկ. դահլիճում, որոշվեց, որ միաժամանակ հանգանակութիւն բացվի Պէպօյի արձանի և հայ թատրօնի ապահովութեան ֆօնդի համար։ Առայժմ, ինչպէս մեզ հաղորդում են, դրամական նուէրները կարելի է ուղղել տեղական հայ թերթերի խմբագրութիւններին, որոնք յետագայում յանձնելու են Դրամատիկական Ընկերութեան վարչութեան։ Այս որոշումը յայտնվում է այն պատճառով, որ շատ տեղերից ուզում են դրամական նուէրներ առաքել, սակայն չը գիտեն թէ ում ուղարկեն։

✦ Այսօր, ուրբաթ, Գրական-Գեղարուեստական Սալօնում հերթական jour fixe-ը՝ մասնաւոր զեկուցումն ու զրոյցը «Առողջապահ» ամսաթերթի շուրջն է։ Հետևեալ ուրբաթ հրապարակական դասախօսութիւն և հանդէս, նուիրված «Սպիտակ ծաղկի» տօնին։ Իսկ ապրիլի 27-ին, ուրբաթ, լինելու է հանդիսաւոր նիստ և զրոյց Գաբրիէլ Սունդուկեանի յիշատակին։ Այդ օրը արդէն և լոյս տեսած կը լինի Սունդուկեան-Ալմանախը «Տաղարան»։

✦ Շաբաթ, ապրիլի 14-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին տեղի է ունենալու Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգ. Ընկ. տարեկան ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը։

✦ Ռազմավիրական ճանապարհի Գուդաուրի-Կրեստի միջև խիստ փոթորիկ է։ Ձիւնը ծածկել է ճանապարհը։ Ձիւնով ծածկված է նաև Կօբի-Կրեստի միջև տարածութիւնը։ Ձիւնը և փոթորիկը շարունակվում են։

✦ Թոքախտի դէմ Կռւող Կովկասեան Ընկերութիւնը կովկասեան իշխանութեան առաջ միջնորդութիւն է յարուցել, որպէս զի թոյլ տրվի Բագւում և Գանձակում «Սպիտակ ծաղկի» տօնը կատարել ամսիս 20-ի փոխարէն՝ ապրիլի 21-ին։

✦ Ապրիլի 15-ի երեկոյեան դումայի դահլիճում կայանալու է Թոքախտի դէմ Կռւող Կովկասեան Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։

✦ Աչքի առաջ ունենալով, որ թոքախտը ամենատարածված հիւանդութիւններից մէկն է Վրաստանում, և ի նկատի առնելով, որ վրաց լեզուով թոքախտի մասին գոյութիւն չունի և ոչ մի մատչելի գիրք, որով բացատրված լինի այդ հիւանդութեան էութիւնը, բժիշկ Գ. Մեհրաբեանը լոյս է ընծայել մի գրքոյկ վրաց լեզուով՝ «Թոքախտն ու նրա դէմ կռւելու հանրամատչելի միջոցները» խորագրով. գրքոյկը խմբագրել է վրաց հրապարակախօս Գ. Ղիփշիձէն։ Հրատարակութեան բոլոր ծախքերը իր վրա է վերցրել Պիրոս վ. Օքրօպիրիձէն։ Գրքոյկը արժէ 30 կոպէկ։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային բժշկա-սանիտարական տեսուչ բժշկապետ Կ. Ստեփանեանը քաղաքային վարչութեանն է ներկայացրել վերամշակված նախագիծ հոգեկան հիւանդների բուժարանի կառուցման համար, որն ունենալու է նաև հոգեկան հիւանդների մշտական բաժանմունք։

✦ Ուսուցչուհիներին և դաստիարակչուհիներին փոխադարձաբար օգնող ընկերութիւնը, ապրիլի 15-ին, Ժողովրդական Տանը կազմակերպում է գրական-երաժշտական երեկոյթ։

✦ Հայուհեաց Որբախնամ Ընկեր. վարչութիւնը խնդրում է մեզ տպել, որ ինքն ստացել է Պօղոս Շաղինեանի մահվան տարեդարձի առիթով 15 րուբլի։

✦ Ապրիլի 22-ին, քաղ. Միքայէլեան արհեստագիտական դպրոցի 3-րդ դասարանի սաները իրանց ուսուցիչների ուղեկցութեամբ մեկնում են Բօրժօմ, տեղական գործարանները դիտելու համար։

✦ Թիֆլիսի որբերի դատարանի անդամ Մակար Ջմշկեանը նոյն դատարանի նախագահին ներկայացրեց մի զեկուցագիր, որով առաջարկում է, որբերի խնամատարական գործի կանօնաւորման համար, մտցնել որոշ բարեփոխութիւններ, այն է՝ որ խնամատարներ նշանակվեն այնպիսի անձինք, որոնք կայք, սեփականութիւն ունեն, որպէսզի խնամատարները իր ժամանակին տեղեկութիւններ հաղորդեն իրանց գործունէութեան մասին, որպէսզի միևնոյն անձինք շարունակ չընտրվեն իբրև անդամներ որբերի դատարանի, որպէսզի դատարանի անդամները անպայման աւելի վերաքննութեան ենթարկեն այն որբերին, որոնք հոգեկան հիւանդութեամբ տառապելով, խնամակալութեան ներքոյ են գտնվում։ Ընդ սմին Մ. Ջմշկեանը խնդրում է դատարանի նախագահին, որպէսզի առաջարկվի վաճառականների, մէշչանների և արհեստաւորների վարչութիւններին՝ որբերի դատարանի անդամ ընտրել գրագէտ, ազնիւ և ազատ ժամանակ ունեցող անձանց, որոնք քիչ-շատ գաղափար ունեն նաև պետութեան մէջ գոյութիւն ունեցող օրէնքների մասին, որպէսզի իրանց անկողմնակալ վճիռներով և որոշումներով պաշտպանեն անպաշտպան դրութեան մէջ գտնվող որբերի շահերը։ Զեկուցագրի հեղինակն ապա յայտնում է, որ ինքը հրաժարվում է որբերի դատարանի անդամութեան պաշտօնից։

✦ Բժ. Վ. Ղամբաշիձէի ջանքերով կազմվեց մի խումբ, որը մտադիր է հրատարակել նկարիչ Կօտէ Քաւթարաձէի նկարած տեղական տիպերի ժողովածուն, որի մէջ կը մտնեն 60 նկարներ։ Ցիշեալ խումբը այս օրերս ժողովածուի համար կը բանայ բաժանորդագրութիւն։

✦ Նահանգական իշխանութեան կողմից իրանց պաշտօնների մէջ հաստատված են Միքայէլ Թաթուզեանը Թէլաւ քաղաքի աւագի, իսկ Գասպար Թաթուզեանը աւագի օգնականի պաշտօնի մէջ 1912—1916 քառամեակի համար։

✦ Վերջին օրերի ցուրտ և անձրևային եղանակների պատճառով Բագւում ձիւն է եկել։ Ամսիս 11-ի երեկոյեան և 12-ի առաւօտեան Թիֆլիսում ձիւնախառն անձրև տեղաց։

✦ Շօլլարից Բագու բերվող ջրմուղի վրա աշխատող բանւորները վերջերս գործադուլ էին արել, պահանջելով իրանց աշխ-

Իսկ նա ճեմելով՝ երբ որ զգաց սրունքների ծանրանալը, տարածվեց մէջքի վրա՝ ինչպէս պատուիրել էր մարդը։ Եւ բաժակը նրան տուողը մօտենալով, պահ պահ շօշափելով ոտներն ու սրունքները զննում էր. և յետոյ խիստ սեղմելով ոտները՝ հարցնում էր, թէ բան զգում է, և նրա ասելիս թէ ոչ, էլի զննում էր թէ սրունքները, թէ բարձերը և նշանացի մեզ յայտնում էր, թէ պաղելով պինդ է դառնում։ Եւ էլի միւս անգամ զննելով. «Երբ սրտին հասնի,—ասում է,—այն ժամանակ ձեռից գնացած կը լինի մարդը»։ Եւ երբ երիկամունքներին էր հասել ժահվան սառսուռը, նա ծածկոյթը՝ որ ունէր վրան՝ մի կողմ անելով, այս վերջինն ասաց.

— Կրիտոն, Ասկլեպիոսին*) մի աքաղաղ ենք պարտ, կը հատուցանես, չը մոռանաս։

Եւ Կրիտոն ասում է.

— Կը լինի հրամայածդ. միայն տես էլ ուրիշ բան չունես։

Դրան ոչինչ չը պատասխանեց, բայց քիչ յետոյ ցնցվում էր, ու մարդը ծածկում էր նրան։ Եւ որովհետև աչքը բաց էր մնում, Կրիտոն այդ տեսնելով՝ փակեց աչքերն էլ, բերանն էլ։

Այդպէս եղաւ, Էխեկրատ, մեր բարեկամի վախճանը. այն մարդու՝ ինչպէս մենք վկայում ենք, որ մինչև ցարդ մեր ճանաչածների մէջ լաւագոյնն էր, արդարն էր և աւելի իմաստունը։

***

Այդպէս է լինում, պտնք մենք էլ, ուշիմ ընթերցող, իսկապէս իմաստունի վախճանը։ Աննիւ հոգին այդպէս վայելչօրէն է թողնում իր հոգային պատեանը, առանց սնթևեթի, առանց զօղանջի, առանց նախահոգ լինելու թէ ինչ ծէսով պիտի յաւզարկաւորեն իրան։

Մի աքաղաղ ենք պարտ Ասկլեպիոսին, Կրիտոն, չը մոռանաս։

*) Ասկլեպիոսը, որդի Ապօլօնի, բժշկութեան աստուածն էր. ոչ միայն հիւանդներին բժշկող, այլ և մեռելներին յարութիւն տուող։ Աքաղաղը, խորհրդանշան արթնութեան, որպէս և օձը՝ խորհրդանշան խոհեմութեան, նուիրական էին այդ աստուածին։

Այդքան։

Բայց եթէ ուզում էք ինձ հաճոյական մի բան անել, կատարեցէք այն, ինչ որ ուսուցի ձեզ, և դուք խնամք տարէք ձեր անձի լաւութեանը, և այդպէս ամեն բան արած կը լինէք։

Ահա նշանաբանը. կատարեցէք այն, ինչ ձեզ ուսուցի, և խնամք տարէք ձեր անձի լաւութեանը։

Այդպէս ահա, բարեկամներ, մենք կը յաւերժացնենք մեր մէջ մեր բարձր գնահատած անցեալների հոգիները, եթէ մենք նրանց մեզ աւանդ թողած լաւ բաները կատարենք, և յատկապէս խնամք տանենք որ ինքներս լաւ լինենք։

Այլապէս, յաւերժացնելու (եթէ թէ) այն բոլոր ճառերն ու ձեռքը ու ցոյցերը ու ազգային ողբաձայն աղմուկները ցաւակցութեան կերպարանքի տակ հեղեղած չեն թըւում ձեզ, որ դրանք միայն օդն են վրդովում և անցեալի հոգին քամհեցնում, երբ մենք յաւերժացնելու մեր գործողութիւնը այդպիսի ցոյցերով ենք սահմանափակում։

Ա. Մ. Եգեկեան

ՄԱՅՐԸ

Ուսուցիչ Գէորգ Միրանեանը ծանր հիւանդ էր։

Նրա կասկածելի դրութիւնը խիստ երկիւղ էր ազդում նրա մի խումբ մտերիմներին։

Թոյլ էր։ Թոքախտից հիւծված՝ շարունակ ջերմում էր, հազում և ստէպ ընկնում էր ինքնամոռացութեան մէջ։

Մի փնգամ կէս գիշերին նա սթափվեց։ Իրան միայնակ տեսաւ։ Որպէս գերեզման, լուռ էր սենեակը. միայն որբուկ ծղրիդը իր սև գիշերների ողբն էր երգում և մոմը ճարճատելով՝ իր աղօտ լոյսի վերջին պաշարն էր վատնում, թանձրացող խաւարի հետ թոյլ պայքար մղելով։

— Միայնակ թողին... Գնացին...,—հազիւ նշմարելի ձայնով մրմնջաց Միրանեանը։

Երկու վախ արցունք սառեցին նրա կոպերում։

— Մենակ չես, սիրելի՛ս,—լսվեց կանացի գորովալիր մի ձայն։

— Ո՞վ կայ,—խեղդուկ ձայնով շշնջաց Միրանեանը։

Նրան թւաց, թէ մահվան ուրուականն է գերեզմանների խորքից դուրս սողացել և վերջին օրհասի այցելութիւնն է անում իրան։ Նա սոսկաց։ Անսովոր երկիւղը աւելի լայն-լայն բացեց նրա թառամած կոպերը։

— Հոգի՛ս, ես եմ, հանգստացի՛ր,—նորից լսվեց նոյն փաղաքշող ձայնը։

— Ո՞վ ես։ Մայրս։ Ա՜խ, մայր... մայր...

— Ինչու. ես եմ. ես, քո Անուշը։

— Ա՜խ դու ես. ծո,—հոգոց հանեց Միրանեանը և կարծես հանգստացաւ։

— Ինչու մօրդ յիշեցիր. միթէ չեմ կարող նրան փոխարինել,—խաւարի միջից ծնկաչոք սողալով, դէպի հիւանդը առաջացաւ Անուշիկ Օջախեանը։

Նրա անքուն աչերում կասկածելի թացութիւն էր նկատվում և նուրբ մարմար դէմքին տանջանքն էր թառել։ Անուշը սև գիշերի նման սևաքօղ՝ հսկում էր հիւանդին նրա սնարի մօտ։

— Ա՜խ, մայր... մայր... երանի մայր ունենայի,—խորժանքով որոճաց Միրանեանը։

— Ես ամեն ինչ եմ քեզ համար, սիրելի՛ս, մայր, քոյր և ընկեր։ Ես քեզ սիրում եմ հոգուս բոլոր թափով։

— Սիրում ես, հա... հա... հա...,—մի հեգնական ժպիտ անցաւ հիւանդի դալկահար դէմքով։

— Այո, սիրում եմ անվերջ, անծայր։ Պատրաստ եմ այստեղ, այս րօպէիս ոտքերիդ տակ շունչս փչել, մահանալ։

Միրանեանը պարզեց իր բազուկը, և այն՝ անզօր ընկաւ Անուշի ծամերի վրա։ Հազիւ նշմարելի շարժումով նա սկսեց շոյել սիրած կնոջ թաւ վարսերը։ Թեթև, շատ նուրբ զգվեց նրա գեղանի գլուխը և այնպէս նուրբ, կարծես իր մատները հպում էր թիթեռաց շուշանի յօղապատ կոկոնին, և մի սրբազան երկիւղով համակված՝ վախենում էր աղօտել նրա անբիծ մերկութիւնը, փշրել անուշահոտութեան այդ քընքշիկ բաժակը։

— Դու ինձ սիրում ես մօրից շատ։

— Այո, շատ, շատ։ Անչափ շատ։

— Ջէ, չեմ հաւատում։ Ա՜խ այդ մօր սէրը։ Խոր։ Անկաշառ։

— Եթէ քեզ չը սիրէի, գիշերն անքուն չէի անցկացնի, չէի տանջվի։

— Իսկ մայրը. գիշերներ, օրեր, տարիներ. մի ամբողջ կեանք։ Հասկանում ես, մի ամբողջ կեանք. ցաւի, հոգսի մէջ։ Նուիրված։ Անդաւաճան։

— Մի մայր չէ կարող այնպէս ջերմ, այնպէս նուիրված սիրել, որպէս ես եմ քեզ այս րօպէիս սիրում։

— Այո, սիրելիս, ճիշդ որ րօպէական։ Այսօր, վաղը, մի տարի և այնուհետև... խուլ մոռացութիւն։

— Ո՛չ, ո՛չ, լռի՛ր։ Մի՛ խօսիր այդպէս։ Դու ինձ վիրաւորում ես,—հեկեկանքների փղձուկով ընդհատեց Անուշը և իր բոլորքված գլուխը թաղեց հիւանդի գրկում։

— Իսկ մօր սիրտը։ Այդ մի անյատակ օվկիան է, որի վրայով դարերը շարանշարան փշրվում, անցնում են և սիրոյ տաբերային հեղուկը չէ ցամաքում։ Ցարատև, յարաճուն սէր... Այդ է գնահատելի սէրը։

— Եթէ ես մօրիցդ նուազ սիրէի, կէս գիշերներին չէի սողայ մահճակալիդ առաջ։ Թողել եմ տուն, ամուսին, անմեղ երեխաներ։ Արհամարհել եմ հասարակական կարծիքը, գիրք, անուն, պատիւ։ Ամեն ինչ զոհել եմ քեզ. միայն քեզ։ Հանգստացի՛ր։ Հանգստացի՛ր, սիրելիս, և մի՛ վրդովվիր. նա միայն քեզ եմ պատկանում։ Եթէ մօրդ սիրտը անսպառ օվկիան էր, իմ սիրտը հրաբուղխ է, որ միայն քեզ համար է բորբոքվում։

— Եւ այդ բոլորը՝ անցողական... պայմանական... փոփոխական։ Ձը գիտեմ, սիրելիս, ես ուրիշ բարձր... վսեմ... հրաշալի սէր չը գիտեմ, քան մօր սէրը։ Մի՛ բան ասեմ, մի՛ վիրաւորվիր. այո, հաւատում եմ, որ դու ինձ սիրում ես... սակայն այս մահճիս մօտ... իմ ներկայութեամբ... Գիտեմ, դու ինձ խղճում ես... անչափ, անսահման խղճում...։ Իմ դրութիւնը... մոռացված վիճակս... քեզ այրող վիշտ է պատճառում... բայց այդ բոլորը ժամանակաւոր։

— Ո՛չ, ո՛չ. դու ինձ դեռ չես ճանաչում։

— Թոյլ տուր, հոգի՛ս, վերջացնեմ։ Դու մարմաքում, խոցվում ես, երբ այս դառնութեան որջումն ես... Սրանից դուրս՝ փոխվում են տպաւորութիւնները, էջնում է և սրտիդ ջերմաչափը...։ Այնպէս չէ։ Սեփական կեանքիդ հոգսերը, գուցէ րօպէական գրաւումները, արտաքին աշխարհի պայմանները, հանդիպումները թուլացնում են տպաւորութիւնները, և սէրը տուժում է...։ Նա մոռացվելու մօտ է...։ Նա հանգչելու վրա է...։ Դժգոյն է...։ Սակայն այլ է մօր սէրը...։ Նա անհանգչելի կանթեղ է...։ Մի մշտավառ, անամպ, աստեղազարդ երկնակամար...։ Արևելեան վիպաշխարհներին մշտակարկաչ գեղուն շատրուան։ Նա ամեն տեղ քեզ հետ է...։ Քո կողքին...։ Նա հետևում է քեզ քայլ առ քայլ՝ քո ամեն մի ձեռնարկութեան, ձգտումների րօպէներին...։ Վերջապէս նա մաքրով սաւառնում է դէպի քեզ, քեզ մօտ, ամեն րօպէ, ամեն վայրկեան... ամեն մի ակնթարթ...։ Նա է, որ միայն քեզանով է ապրում, շնչում և մահվան րօպէին էլ՝ միայն քեզ է նուիրում իր վերջին հայեացքն... ու ժպտադէմ շունչը փչում...։ Ահա սիրելիս, իսկական, անպաճոյճ, աղամանդեայ մաքրութեամբ նուիրական սէրը...։ Ա՜խ... այդ մայրական հարուստ, չքնաղ, անբացատրելի, հոգեզմայլ սէրը... Ձէ. դրանից դուրս ուրիշ վսեմ սէր ես չեմ հասկանում...։

Այնուհետև Միրանեանը էլ թոյլ զգաց... լռեց։ Մի քանի րօպէ անցած՝ ջուր խնդրեց և նորից խօսելու կարիք զգաց։

— Անուշս, սիրուն Անուշս, մօտ արի՛, սեղմվի՛ր կողքիս և մի՛ վիրաւորվիր խօսքերիցս... գուցէ այս վերջինն է...։ Ես կամենում եմ ասածներս փաստերով հաստատել...։

Եւ Միրանեանը արեց իր վերջին պատմութիւնը իր՝ սիրող մօր պատմութիւնը։

Գէորգ Ք. Մկրտումեան

(Վերջը միւս անգամ)

[illegible]

...ըանց ուսումնառենք, բայց մերձիցսերից զուրկ հայրենակցուհին այսպիսի դրութեան մէջ գտնվել շարունակէ, որպէսի դրութիւնը, ինչպէս ամենքին յայտնի է, երբեմն, նոյնիսկ յաճախակի ունենում է իր դառն և տխուր հետեւանքները, առաւելապէս մեր օրերում։ Ուստի սրանով կրկին դիմում անելով, մեր կողմից եւս յորդորում ենք հայ բարեգործներին գէթ մի փոքր գումարով օգնութեան ձեռք կարկառել նրան, որ պէտզի կարողանայ գոնէ մինչև մայիս ամիսն ապրել Օդեսսայում, չընդհատել դասախօսութիւններին յաճախելը և դ՚վրոցական սեզօնի աւարտումից յետոյ, հայրենիք վերադառնալ։

◆ Մօտերս Սղնախում կը սկսէ լոյս տեսնել ամենօրեայ վրացերէն թերթ «Խմա Կախէթիսա» (Կախէթի ձայնը) անունով, խմբագրութեամբ «Зак. Рѣчь» թերթի նախկին աշխատակից Կ. Տղվաձէի։

◆ Ապրիլ 11-ին, ցերեկով, Կախեթինսկայա հրապարակում յանկարծամահ եղաւ մի անյայտ մարդ։

◆ Ապրիլ 11-ին, երեկ. ժամը 7-ին, Թիֆլիսեցի Գէորգ Սարաջեանը (նա ինքը նաև Սարաջ Գուրգէնեան) ինքնասպանութիւն գործելու նպատակով ընդունեց նաշադիրի ոգի և ուշաթափ վիճակի մէջ հիւանդանոց տարվեց։ Նրա կեանքին վտանգ է սպառնում։

◆ Ապրիլ 11-ին, երեկ. ժամը 10-ին, Աւճալեան 2-րդ Ներքափողոցում գտնապաններից մէկը գտաւ ըստ երեւոյթին 2 ամսական երեխայ, իգական սեռի, որն ուղարկվեց Օլգինեան ապաստարան։

◆ Ապրիլ 11-ին, Թիւրքահպատակ Արշակ Թադէոսեանի խանութն են մտել (Օլգինսկայա փողոց) անյայտ չարագործներ և տարել են մօտ 1000 րուբլու ապրանք։ Կասկածով ձերբակալված են մի քանի մարդիկ։

◆ Քութայիսից Թիֆլիս վերադարձաւ դատաստանական պալատի դատախազ Սիլինը, որը Քութայիս էր գնացել պաշտօնական գործերով։

ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

◆ Ուսանողներին համալսարանից հեռացնելը.—Ուսանողական տուրքը չը վճարելուն և դասախօսութիւններին չը գրվելուն համար՝ Մոսկվայի համալսարանի վարչութիւնը հեռացրել է 400-ից աւելի ուսանող։

◆ Րէպինի մի նկարի վաճառելը.—Ի. Րէպինի «Խանդավառ երիտասարդութեան գնացքը՝ դրօշակները ձեռքներին, մեծ քաղաքի փողոցներով» նկարը, ինչպէս հաղորդում են հեռախօսով Պետերբուրգից, ձեռք է բերել զանազան հաւաքածուներ պահող Խանենկօն 11,000 րուբլով։

◆ Արշաւանք՝ դէպի Հիւսիսային Բեւեռը.—Այս օրերս Պետերբուրգից նաւապետ Սեդօվը արշաւում է դէպի Հիւսիսային Բեւեռը։ Նա գնելու է 200 շուն, պատրաստելու նրանց կերը և հոգ տանելու իր և իր արշաւընկերների հագուստեղէնի մասին։ Արշաւանքը կազմված է հետեւեալներից. նաւապետ Սեդօվը՝ հրամանատար, բնապաշտ՝ դօկտոր Կուշակօվ, նկարիչ նոյն և կինեմատօգրաֆ կառավարող՝ Պինեգինը, նաւավար՝ պօրուչիկ Բալակշինը, նաւի մեքենապետ, երկրաբան և 10 մարդ։ Սրանցից իւրաքանչիւրը միևնոյն ժամանակ, ունենի և առանձին մասնագիտութիւն։

◆ Կեանքի սարսափները.—Դվինս քաղաքի Ես. անունով աստիճանաւորի՝ գիմնազիայում սովորող աղջիկը բողոքեց իր հօր դէմ, մեղադրելով նրանում, որ սա բռնաբարել է նրան ու յետոյ՝ չինել իր հարճը։ Նրա փոքր քոյրը գտնվում է սիրային յարաբերութեան մէջ իր եղբօր հետ։ Մի անգամ նրանց հանդիպեց փոքր եղբայրը... ու դառաւ նրա սիրականը։ Գործը յանձնված է դատական քննիչին։

ՄԱՄՈՒԼ

Չը նայելով որ Թիւրքիայում այժմ սահմանադրական րէժիմի է հռչակված, բայց Ջարդի վախը, սարսափը շարունակ դամօկլեան սրի պէս կախված է հայերի գլխին։

«Ժամանակ» թերթը «Մինչև երբ Ջարդի վախ» վերնագրով հետեւեալ առաջնորդող յօդուածն է տպել։

Ջարդի վախ։

Երկու ահաւոր, սև բառեր, որոնց վրայ նայելով կը կարմրիմ, կամչնամ իբր օսմանցի և կըմբոստանամ, կը վայրանամ իբր հայ։

Ջարդի վախ։ Տակաւին։

Այո, կը կարմրիմ, մտածելով որ մեր երկիրը քաղաքակիրթ երկիր մըն է, ու քաղաքակիրթ երկրի մը մէջ Ջարդի վախ չըլլար։

Կըմբոստանամ, որովհետև անիկա ստորնացող է և իր մէջը բան մը ունի այն րէժիմէն, որուն տակ մենք խողխողուեցանք, արիւն տուինք, մեր հոգեվարքին մէջ գոնէ ծափահարելու համար արշալոյս մը, որ պիտի գար, որ եկաւ։

Սահմանադրութիւն։ Գինովցալու աստիճան ուրախացանք, մեր շուրջը չտեսնելու չափ կուրօրէն վստահեցանք, մեր եկեղեցիներուն բեմին վրայ ողջագուրուեցանք անոնց հետ, զորս մեր դահիճները կը կարծէինք երէկ և որոնք եղբայրութեան անուշ, յուսատու համբոյրով մը կը մօտենային մեզ այսօրուան անդորրութիւնը տալու խոստումով։

Ցուսախաբ եղանք։ Թերևս ոչ։

Բայց Ադանա՜։ Բայց կիլիկեան արածութիւնը։ Բայց որբերու և այրիներու սև անվերջ, անհամար թափօրը։

Եւ համակերպեցանք։ Ու ասիկա ապացոյց մըն էր, թէ մենք անկեղծ էինք։

Ուրեմն ինչ է սա Ջարդի վախը, որ նորէն հոնկէ կուգայ, այն տեղէն, որուն աւերակները դեռ չպարտկուեցան և որուն զոհերը դեռ չմոռցուեցան։

Կը բաւէ ալ։ Եթէ սահմանադրութեան տակ ալ, եթէ օրէնքի տակ ալ, եթէ բարի թագաւորի մը օրով ալ հայերը պիտի սրսփան Ջարդի ուրուականին առջև, եթէ Ջարդը համիդեան րէժիմին մէկ ծնունդը չէ, ինչպէս հակառակը կը պնդեն, եթէ վաղը նորէն Ադանան պիտի գրուի կարմիր գիրերով, մենք ասանկ սահմանադրութիւն, ասանկ ազատութիւն չենք ուզեր։

Մեզի բան տուէք միայն։ կեանքի, ինչքի, պատուի ապահովութիւնը։ Հայ գիւղացին ազատօրէն թող իր դաշտը երթայ գայ, իր սեփական հողէն չվտարուի, իր քրտինքին արդիւնքէն չզրկուի, իր կինը, իր աղջիկը առևանգումի, պղծումի ամօթէն, նախատինքէն չհալածուին, ու այսչափը կը բաւէ մեզի համար։ Երեսփոխանն ալ, մինիստրն ալ ձերը ըլլայ. ու մեզի ըսէք միայն, թէ այս օրէն սկսեալ «Ջարդի վախ» բառերը չպիտի լսուին։

Ու ասիկա ըսել շատ դիւրին է։ Եթէ պետութիւնը դրամ չունի ճամբայ ու դպրոց շինելու համար, եթէ դրամ չունի թշուառութիւնը ու անօթութիւնը մեղմելու համար, միթէ զեղծարար, չարամիտ, խռովարար պաշտօնեաներուն պատժուիլն ալ դրամով կըլլայ։ Միթէ Զէյթունի կայմակամը փոխանակ Իզմիրի կուսակալութեան մէջ պաշտօնի կոչելու, դատի տակ առնելն ալ դրամով կըլլայ։ Միթէ ոճրագործները, առևանգողները, Ջարդի սպառնալիք ընողները արդարութեան ձեռքը յանձնելն ալ դրամով կըլլայ։

Մենք երբէք չենք տարակուսիր կառավարութեան ուղիղ և օրինաւոր տրամադրութիւններէն, մենք մեր միտքէն իսկ չենք կրնար անցնել թէ՝ կառավարութիւնը ընտրութիւններու սա շրջանին թոյլ կուտայ, որ Կիլիկիոյ հայութիւնը Ջարդի վախը ունենայ՝ աւելի թիւով երեսփոխան զրկելու համար։ Ո՛չ, այսպէս բան մը միտքէ անցնելը տղայական, ծիծաղելի պիտի ըլլար, որովհետև ինչ օգուտ փոխանակ 10-ի՝ 20 և 30 երեսփոխան ունենալ և կեանքի, ինչքի, պատուի ապահովութիւն չունենալ։

Մենք սահմանադրութենէն ալ, երեսփոխանէն ալ առաջ բան մը կուզենք։ Ապահովութիւն։

Ու արդէն առանց այս ապահովութեան կարելի է ըմբռնել պետութիւն մը, որ ինքզինք Եւրոպայի մեծ պետութիւններուն կարգին մէջ կը դասէ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 9 ապրիլ

Ն. Ադոնցի երկար ժամուլի էջերում չէ կարելի չողջունել։ Մենք սովոր ենք այն էջերում օր-օրի վրա միայն անձնական հաշւեյարդարումներ կարդալ, իմաստակութիւնները՝ իմաստութիւնների տեղ, դօգմաները՝ պատճառաբանութիւնների տեղ լսել, արդէն բազմիցս ծամծմած, կրկնած և երեքկնած աշխարհահայեցողութիւններով սնանվել, մեր նստած բնից հեռու այլևս ոչինչ չը տեսնել, այնպէս որ մենք բաւական ընտելացել ենք ա-ը կարդալով՝ ուզած բ-ն գուշակել, և երբէք կարիք չը զգալով, որ այդպիսի մտաւոր մթնոլորտից դուրս գայինք, ազատօրէն շունչ քաշելու համար։

Ադոնցն էլ կարծես թէ անձնական բանակռիւ է մղում, մաշված ճշմարտութիւններ է յեղյեղում, հին-հին դարդերի «բօխչա» է բաց անում... Բայց որքան բարձրից և նոր-նոր լուսաբանութիւններով է մերձենում նա մեր կուլտուրայի սրբութեանց սրբութիւններին, մոռացնել տալով և՛ ժամանակը, և՛ տարածութիւնը, և՛ անձնաւորութիւնը։ Ստ. Նազարեանից սկսած մինչև մեր օրերը ռուսահայոց զարգացման (թեբևս և այլասերման) էտապները նա անսովոր շրջահայեցողութեամբ է ըմբռնում, թող տալով որ ուղիղն ու սխալը ինքը ընթերցողը իր քննութեամբ անբռնազբօս կերպով դատէ։

Ափսոս որ նրա գեղեցիկ ակադեմիական սեղմ ոճը՝ մեր անվարժ և անհրահանգ ընթերցողների համար անսովոր բան լինելով՝ արգելք պիտի դառնայ, որ նրա հակիրճ յօդուածները միայն նշանակութիւն ստանան։ Ադոնցը ոտնակոխ է անում շաբլօնի բառերը, Ադոնցը վերագնահատում է շրջիկ արժէքները, և հէնց այդ բաները հակառակ են մեր հասարակութեան ոսկրացած գլուխների համար։ Այստեղ թռուցիկ յօդուածները բաւական չեն լինի։

Ադոնցը անշուշտ ասելու շատ բան ունի, և երևի շատ շատերի թարգման եմ հանդիսանում, ցանկանալով որ նա էլ հերիք չը համարէ լրագրական վաղանցուկ յօդուածները, այլ մեզ ընծայէ աւելի ընդարձակ ուսումնասիրութիւններ այնքան հրատապ խնդիրների մասին։ Սրբութիւնները արդարև պղծվել են. մենք կուլտուրայից իջել ենք։

Սեդրաք Մանդինեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Թիւրքիան, երկիւղ կրելով յար ձակման Սև-ծովի կողմից, օր ու գիշեր ամրացնում է Բօսֆորը։

◆ Թիւրքական պաշտօնական տեղեկութեան համաձայն, իտալական նաւերից Դարդանէլի ուղղութեամբ արձակվեցին 342 խոշոր գնդակ, իսկ Թիւրքերի կողմից՝ 27։ Մասնաւոր տեղեկութիւններին նայած, իտալական ռմբակոծութիւնից սպանվել են երեք Թիւրք օֆիցեր և 22 զինուոր։ Իտալացիք ոչ մի կորուստ չունեն։

◆ Սամոսի ռմբակոծութեան ժամանակ մի Թիւրքական ռազմանաւ տեսնելով իր անել դրութիւնը և չը կամենալով անձնատուր լինել իտալացիներին՝ պայթեցրեց իրան։ Բոլոր նաւաստիները զոհվեցին։ Սամոսի 150 զինուորները, համաձայն լուրերի, գերվել են։ Բոլոր զօրանոցները ու զինապահեստները կործանված են։

◆ «Իկդամը» գրում է. «Այսուհետև մենք կռւում ենք ոչ թէ Իտալիայի հետ միայն, այլ ամբողջ Եւրոպայի դէմ»։ Թիւրքական բոլոր օրաթերթերը շարունակում են յախուռն յօդուածներ տպել իտալացիների հասցէին։

◆ Բ. Դուռը դիմեց եւրոպական մեծ պետութիւններին և խնդրեց յայտնել իրանց վերաբերմունքը դէպի Իտալիայի վարմունքը։ Բոլորն էլ տուեն խուսափողական պատասխան։

◆ Կ. Պօլսում համաձայն իշխանութեան կարգադրութեան մի հոգուն 2-ից աւել հաց չէ վաճառվում։

◆ «Տրիբունան» առաջնորդող յօդուածներով յայտնում է, որ Իտալիան շարունակելու է լաւ դաս տալ Թիւրքիային և յաղթել նրան՝ որտեղ էլ որ կարելի է և երբ էլ որ կարելի է։

◆ «Р. Сл.»-ի Լօնդօնի թղթակիցը արժանահաւատ աղբիւրից հեռագրում է, որ Անգլիան առաջարկել է Իտալիային՝ թէ ցանկալի չէ կրկնել Դարդանէլի ցոյցի նման ցոյցեր։

◆ Ֆրանսիական մամուլը հաղորդում է, որ Դարդանէլը բանալու առիթով Ռուսաստանը պատրաստվում է ուլտիմատում ներկայացնել Թիւրքիային։

◆ Ասում են, որ ռուսական բողոքին՝ Դարդանէլի փակման առիթով, միացել են նաև Ֆրանսիան և Անգլիան։

◆ Ժօրէսը իր «Վտանգաւոր ինտրիգներ» յօդուածի մէջ ասում է. «Մենք դաշնակիցներս, ոչինչ չը գիտենք Ռուսաստանի ծրագիրների ու մտադրութիւնների, Իտալիայի հետ նրա խորհրդաւոր համաձայնութեան մասին։ Միթէ Ռուսաստանը, հակառակ իր մշտական հաւաստիացումների՝ թէ նա խաղաղութիւն ու status quo-ի պահպանումն է կամենում Մերձաւոր Արևելքում, իսկապէս ձգտում է մեզ համար ստեղծել բարդութիւններ, որոնք կարող են համաեւրոպական հրդեհ վառել։ Ի՞նչ կը լինի Ֆրանսիայի դրութիւնը, որը Անգլիայի և Ռուսաստանի բոլորովին հակասական ու անհաշտ շահերի միջև է դրված արևելեան հարցում»։

◆ Լօնդօնում, «Տիտանիկ» խորտակված նաւի 3-րդ կարգի զոհերի ընտանիքների օգտին հանգանակվեց մի միլիօնից աւելի րուբլի։

◆ «Р. Сл.»-ին Իրկուտսկից հեռագրում են Լէնսկի հանքերի դժբաղդութեան մանրամասնութիւնների մասին։ Ապրիլ 4-ին կալանաւորվեցին տնտեսական պահանջներ դրած բանւորների 11 ներկայացուցիչները։ Բանւորները առաջարկեցին ազատել իրանց ընկերներին, սպառնալով հակառակ դէպքում դիմել ուժի։ Որոշված ժամանակը անցնելուց յետոյ բանւորները դիմեցին դէպի գլխաւոր գրասենեակը։ Նրանց հանդէպ դուրս եկան բոլոր զինուորական ուժերը։ 100 քայլ հեռաւորութեան վրա դէպի բանւորները առաջացաւ հանքերի վարչութեան ներկայացուցիչ ինժեներ Տուլչինսկին՝ երկու պահակների հետ՝ բանակցելու համար։ Եւ հէնց այդ բանակցութեան ժամանակ, առանց որևէ նախազգուշացման, զօրքերը համազարկ պարպեցին սկզբում դատարկ, յետոյ լիքը փամփուշտներից։ Ընկան անհամար թւով բանւորներ։ Ամբոխը փախուստի դիմեց։ Փախչողների ետևից զօրքերը պարպեցին դարձեալ մի քանի համազարկեր։

◆ «Դաշնակցութեան» նախնական քննութիւնը կատարող կարևոր գործերի քննիչ Լըժինի գործը յանձնվեց դատախազ Նեմպէին, որը վարեց գեներալ Րէյնբոտի գործը։

◆ Կիէվում բանւորական գործադուլներ են։

◆ Վերջին հաշւից երևում է, որ պետական գանձատունը վճարեց «Դաշնակցութիւն» գործի դատավարութեանը չեկած մեղադրվողների գրաւականները՝ ընդամենը 285,000 րուբլի։

◆ Ռուսաց սինօդը պաշտօնազրկեց Կիէվի հոգևոր ճեմարանի պրօֆ. Եկզեմպլիարօվին նրա համար, որ կոմս Տօլստոյի մասին տպած յօդուածի մէջ յայտնել էր սինօդին հակառակ հայեացքներ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.
11 ապրիլ

ՄՕՍԿՎԱ։ Վօստօրգօվ քահանան շուտով կը սեկնէ երկար ժամանակով Կամչատկա այնտեղ հոգևոր-կրթական գործ ու եկեղեցական շինարարութիւն սկսելու համար։

Քաղաքապետը 1000 րուբ. տուգանքի ենթարկեց «Р. Сл.»-ի խմբագրին Տամբօվի նահանգապետի մասին տպած յօդուածի համար։

Սկօբելևի արձանի կառուցման աշխատանքները կաւարտվեն մինչև մայիսի 20-ը։

ՏԱԳԱՆՐՕԳ։ Գիշերս հրդեհը ոչնչացրեց քաղաքի կենտրոնում Նօւիկօս ժառանգների մակարօնի գործարանը և այլ շինութիւններ։

ԳՐՕԶՆԻ։ 20° տաքութիւնից յետոյ անսպասելի կերպով տիրեց ցուրտ։ Երկրորդ օրն է, որ ձիւն է գալիս։ Ցանքսերին ու այգիներին վտանգ է սպառնում։

ՆՕՎՕՐՕՍԻՅՍԿ։ Քաղաքում կատաղի մըրրիկը մեծ աւերածութիւններ գործեց մարդկային զոհերով։ Հինգ առագաստաւոր նաւ խորտակվեց։

ԹԷՄԻՐ-ԽԱՆ-ՇՈՒՐԱ։ Մինչ մրգատու ծառերը ամբողջովին ծաղկել էին և խաղողը հասնում էր, ամենուրեք Դաղստանում ձիւն եկաւ։

ԵԱԼՏԱ։ Ծովի վրա ուժեղ փոթորիկ է։ Քաղաքի մօտ «Ս. Սերաֆիմ» նաւը խորտակվեց։

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶ։ Ձիւն եկաւ։ Ռազմավիրական ճանապարհը փակվեց։

ՆՈՐ-ԲՈՒԽԱՐԱ։ Պրօֆ. Պետրովէնը աջող փորձեր կատարեց 606-ով պէնդինկա հիւանդութիւնը բուժելու։ Նոյն իսկ հնացած խոցերը արագութեամբ լաւանում են։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Նահանգական դատարանը Խարկօվի «Утро» լրագրի խմբագիր Ժմուկկինին դատապարտեց երեք ամսով բանտարկութեան Դումայի անդամ Գօլօբօվին զըրպարտելուն համար, գրող Արցիբաշևին՝ երկու ամսով բանտարկութեան «Էտիւդներ» գիրքը հրատարակելուն համար, որի մէջ նկատված են զօրքի հասցէին վիրաւորանքներ. «Рѣчь»-ի խմբագիր Էլկինին՝ երեք շաբաթով բերդարգելութեան, իսկ աշխատակից Կլեաչկօյին՝ երկու ամսով, երկաթուղային վարչութեան տնտեսական մասի կառավարչի օգնական Կօկօվցեվին «Ծառ. հաղ. մինիստրութեան վարագոյր ետևում» յօդուածով զրպարտելուն համար։

Ասեարի մինիստրութիւնն առաջարկեց իրան ենթարկված միջին և ստորին դպրոցներին մինչև աշուն աւանդել զինուորական արհեստ և մարմնամարզութիւն։

ՍՕՍՆՕՎԻՑԻ։ Զավէրցի գործարանի փակվելով անգործ մնացին 6000 բանւոր։ Դէպքի տեղը մեկնեց նահանգապետը։ Գործարանի վարչութիւնը բանակցում է բանւորների հետ։

ՐՕՍՏՕՎ Դ/Վ.։ Պետական գանձարանի հաշւապահ Նիկօլաեվը, յափշտակելով 15,000 ր. արքունի դրամ, անյայտացաւ։

ԼՎՕՎ։ Լեհական մամուլը քննում է գաւառական համալսարան բանալու հարցը։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒՆՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 Ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 Ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 Ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 Ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 Ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 Ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 Ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—12—1 Ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 Ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՒՄՕՎԱ-ՄՆԼԻՔԵԱՆ — 1—2 Ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 Ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—34

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիֆլիսի բոլոր հայ գրավաճառանոցներում վաճառվում են Ղուկասեան Կրօնա-Պատմական Թանգարանի հրատարակած հետեւեալ մատենագիրները.
1) ԵՂԻՇԷ (սպառված) . . — կ.
2) ՂԱԶԱՐ ՓԱՐՊԵՑԻ . . 30 »
3) ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ . 30 »
4) ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՕՐԲԷԼԵԱՆ . 50 »
5) ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ . 30 »
6) Շուտով լոյս կը տեսնի «ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԼԱՍՏԻՎԵՐՏՑԻ . — »
(Ե. ու.) 3—3

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

Վաճառվում են հետեւեալ հրատարակութիւններից

1) ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, հատոր I . . . գ. 1 ր. —
2) ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ, Վրթնի, I և II հատորներ . . . 1 ր. 50 կ.
3) ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, Շահրիարի . . . — 50 կ.
4) ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՊՈՒԿ Քամալեանց Ս-ի . . . — 50 կ.
5) ՋՀՈՒԴ-ՔՈՒՇԱՆ, վէպ Պարսկաստանի կեանքից, Շահրիարի . . . 1 ր. —
6) ՄԻ ԱՄԻՍ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ, Հ. Առաքելեանի . . . — 40 կ.
7) ԻՆՆՍՈՒՆ ԵՐԵՔԸ, մեծ վէպ Վ. Հիւգոյի, Թարգմ. Արշակ Սաֆարեանի . . . 1 ր. 50 կ.
8) ՀԱՅՐԵՆԱԶՈՒՐԿ, Ե. Սպիրիի, թարգմ. գերմ. Իս. Ցալուղթինեանի, . . . — 50 կ.
9) ՈՒՐԱՆԻԱ, աստղագիտական վէպ Կամիլ Ֆլամարիօնի. Թ. Հ. Առաքելեանի 1 ր. 50 կ.
10) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի, հատոր I, երկրորդ տպ. . . . 1 ր. 20 կ.
11) ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ, Արշ. Մխիթարեանի . . . — 40 կ.
12) ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հանրի Բորդոյի, թարգմ. Հ. Առաքելեանի . . . — 60 կ.
13) ՏՆԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ, բժշկ. Գ. Բաբեանի
I հատոր, Բնախօսութիւն եւ անդամազննութիւն . . . 1 ր. —
II » Հիւանդութիւններ (վարակիչ, ներքին, կաշուի), դեղարան, . . . 1 ր. 60 կ.
բառարան . . . — 5 կ.
14) ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԱԽՏԵՐ, բժ. Ա. Բուզուղեանի . . . — 15 կ.
15) ԲԺՇԿԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐ խոլերայի մասին, բժ. Վ. Արծրունու . . .
16) ՔԵՌՆԱՐԿ տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բանահիւսութեան, Հ. . . . — 50 կ.
Առաքելեանի . . . — 50 կ.
17) ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՑՈՒԿՆԵՐԸ, Հ. Իբսէնի, թարգմ. Լ. Բաբայեանի 1 ր. —
18) ՔՍԱՆ ՎԷՊԻԿՆԵՐ, Գի դը Մօպասանի, թարգմ. Հ. Առաքելեանի . . . — 40 կ.
19) ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ ՇԵՄՔՈՒՄ, դրամ. էտիւդ գաւառ. կեանքից, Ա. Բ.-ի . . . — 60 կ.
20) ՆՇԱՆՎԱԾՆԵՐ, պիէս 3 գործ., Ալ. Արքլեանի . . . — 50 կ.
21) ԷԴՄՕՆՏ, ողբերգ. 5 գործ. Վ. Գ. Գէօթէի, թարգմ. Հմ. Մաժինեանի . . . — 30 կ.
22) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Լ. Ն. Տօլստոյի, թարգմ. Սուրխաթեանի . . .
23) ԿՈՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), Լ. Ն. Տօլստոյի խմբագրութեամբ . . . — 7 կ.
կազմեց Ա. Բուլանժէ, թարգմ. Սուրխաթեանի . . . — 5 կ.
24) ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐ ՄԱՀՕՄԷԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստոյի, թ. Լ. Դանիէլեանի
25) ՇԷՔՍՊԻՐ ԵՒ ԻՐ «ՀԱՄԼԷՏ» ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻՒՐՆ ՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, Պետրոս Ադամեանի . . . 1 ր. —
. . . — 40 կ.
26) ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի . . . — 20 կ.
27) ՄԻ ՀՆԶԻՒՆԻ ՄԻ ԳԻՐ (վէպագրութիւն), Ստ. Մալխասեանցի . . . — 35 կ.
28) ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐ, Մուշեղ եպիսկոպոսի . . . — 15 կ.
29) ԺՈՐՏԵՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, նկարներով . . . — 25 կ.
30) ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ, Ե. Վ. Տէր-Մինասեանի . . . — 15 կ.
31) ԱՆԳԼԻԱՅԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ, թարգմ. Մ.-ի . . . — 25 կ.
32) ՃԱՊՕՆԻԱ կամ Ծագող Արեգակի երկիրը, Գ. Ի. Շրէյդէրի . . . — 30 կ.
33) ՄԻԼՏՕՆԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գրական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի . . . — 25 կ.
34) ԳԱԼԻԼԷՅԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գիտական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի . . . — 80 կ.
35) ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳ ՀԱՆՐԱՊԱՐՏՈՒՑ։ Մակ. եպ. Բարխուդարեանի

Նրանք, որոնք կը դիմեն մեզ՝ պահանջելով վերոյիշեալ գրքերից 5 րուբլուց բարձր գումարի՝ կը ստանան 25% զեղչ։ 10 ր. բարձր գումարի պատուէր տուողներն ստանում են 30% զեղչ։

«Մշակի» բաժանորդներից նրանք, որոնք վերոյիշեալ բոլոր գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն, կը ստանան 40% զեղչ։ 50—13

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԾԱԽՍԸ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱ։

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.